

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Efektivita implementace programu „7 návyků“
na základní škole**

Diplomová práce

Autor: Iva Nyškovská

Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň ZŠ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Hradec Králové

2018

Zadání diplomové práce

Autor:	Iva Nyškovská
Studium:	P131418
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Efektivita implementace programu 7 návyků na základní škole
Název diplomové práce AJ:	The Effectiveness of the Implementation of 7 Habits Programme at Primary School

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Předmětem diplomové práce Efektivita implementace programu 7 návyků na základní škole je analýza chování, postojů a názorů dětí v závislosti na programu 7 návyků zavedený na dané škole. Dále jsou analyzovány postoje rodičů, učitelů a ředitele školy k tomuto programu. V textu jsou zpracovávány pojmy: rámcový vzdělávací program, klíčové kompetence ve vzdělávání, metody a postupy práce ve vyučování, aktivizující metody a alternativní projekty ve vzdělávání. Dále je přiblížena historie programu a jeho současná podoba uplatnitelná ve vzdělávání. K zjištění analýzy efektivity zmíněného programu jsou použity analýza dokumentace, metoda rozhovorů a dotazníků.

I ve mně je lídr- Stephen R. Covey 7 návyků šťastných dětí- Sean Covey 7 návyků úspěšných teenagerů- Sean Covey Respektovat a být respektován- Kopřiva, Nováčková, Nevolová, Kopřivová

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Vacek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Pavlu Vackovi, Ph.D za odborné vedení a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytl. Dále patří poděkování ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové, na níž se uskutečnilo dotazníkové šetření. A také mé rodině za podporu během celého studia.

Anotace

NYŠKOVSKÁ, Iva. Efektivita implementace programu „7 návyků“ na základní škole. [diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 79 s. Diplomová práce.

Předmětem diplomové práce „Efektivita implementace programu „7 návyků“ na základní škole“ je analýza chování, postojů a názorů dětí v závislosti na programu „7 návyků“ zavedený na dané škole. Dále jsou analyzovány postoje rodičů, učitelů a ředitele školy k tomuto programu. V textu jsou zpracovány pojmy: rámcový vzdělávací program, klíčové kompetence ve vzdělávání, metody a postupy práce ve vyučování, aktivizující metody a alternativní projekty ve vzdělávání. Dále je přiblížena historie programu a jeho současná podoba uplatnitelná ve vzdělávání. K zjištění analýzy efektivity zmíněného programu jsou použity analýza dokumentace, metoda rozhovorů a dotazníků.

Klíčová slova: program I ve mně je lídr, 7 návyků, výchova a vzdělávání, rozvoj osobnosti.

Annotation

NYŠKOVSKÁ, Iva. The Effectiveness of the Implementation of 7 Habits Programme at Primary School. [Diploma Dissertation]. Hradec Králové: Faculty of Education, Uvenirsity of Hradec Králové, 2018. 79 pp. Diploma Thesis.

The subject of diploma thesis The Effectiveness of the Implementation of 7 Habits Programme at Primary school is analysis of behavior, attitudes and opinions of children according to the programme of 7 habits introduced at school. In addition, the attitudes of parent, teacher and school director. In the text, there is: framework education program, key competences in education. Next, the history of the program and application the programme at school. To analyze the effectiveness of the program is used documentation analysis, the interview method and questionnaires.

Key words: programme The Leader In Me, 7 habits, education, personality development.

Obsah

ÚVOD.....	9
1 Vzdělávací přístupy na základní škole.....	11
1.1 Vzdělávání/ vzdělání	11
1.2 Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program.....	12
1.2.1 Cíle základního vzdělávání	12
1.2.2 Klíčové kompetence	13
1.2.3 Průřezová témata.....	14
1.2.4 Podmínky pro zpracování ŠVP.....	15
1.3 Školní vzdělávací program ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové.....	16
1.4 Alternativní přístupy ve vzdělávání	17
1.4.1 Stručná charakteristika vybraných tradičních alternativních programů.....	19
1.4.2 Současné inovativní vzdělávací programy	21
2 Seznámení s projektem I ve mně je lídr.....	25
2.1 Založení projektu.....	25
2.2 Cíle projektu I ve mně je lídr	26
2.2.1 Tematika 7 návyků z pohledu cílových skupin	27
2.2.2 Podstata 7 návyků šťastných dětí	27
2.2.3 Podstata 7 návyků úspěšných teenagerů.....	27
2.2.4 Podstata 7 Návyků spokojené rodiny.....	33
2.3 Implementace projektu v zahraničí a v ČR.....	37
4 Výzkumné šetření	38
4.1 Cíle.....	38
4.2 Výzkumné otázky	38
4.3 Charakteristika výzkumné metody.....	38
4.4 Výzkumný soubor.....	39
5 Výsledky a jejich interpretace.....	39
5.1 Analýza dotazníků pro žáky.....	39
5.2 Porovnání výsledků v jednotlivých ročnících	51
5.3 Analýza dotazníků pro rodiče žáků daných ročníků.....	53
5.4 Shrnutí analýzy dotazníků pro rodiče.....	63
5.5 Analýza dotazníků pro učitele a ředitele školy.....	64
5.6 Shrnutí analýzy dotazníku pro učitele a ředitele školy	71

ZÁVĚR	72
SEZNAM ZDROJŮ.....	74
SEZNAM GRAFŮ	77
SEZNAM TABULEK	77
SEZNAM PŘÍLOH.....	79

ÚVOD

Škola jako prostředek ke vzdělávání má na žáky značný vliv. V minulosti bylo hlavní doménou školy/školní výuky strohé předávání informací a mechanické osvojování faktů. V současnosti se ve školách snažíme o komplexní přístup zahrnující také rozvoj osobnosti žáka, mimo jiné prostřednictvím osvojování si klíčových kompetencí, jež vycházejí z Rámcového vzdělávacího programu, a to ve vztahu k současným sociokulturním podmínkám v naší společnosti. Jedním z nosných pilířů této snahy je Osobnostní a sociální výchova. Program *I ve mně je lídr*, kterým se tato práce zabývá, tuto oblast rozvíjí a mohli bychom říci, že povznáší na vyšší úroveň. Tuto nadstavbu tvoří především zacílení na osvojení a zvnitřnění příslušných návyků dle tohoto programu.

S programem *I ve mně je lídr* jsem se poprvé seznámila v rámci Pedagogických dnů v roce 2016, kdy se konal praktický seminář, kterého jsem se zúčastnila. Tehdy zde třída žáků ze Základní a mateřské školy Pohádka Hradec Králové představila spolu s jejich učitelkou hodinu Etické výchovy zavedenou na jejich škole. Tento předmět stojí na principech programu *I ve mně je lídr* a průřezových tématech, především na Osobnostní a sociální výchově. Po ukázkové hodině následovala krátká přednáška o 7 návycích projektového manažera a závěrečné slovo pana ředitele. Tento seminář mě motivoval k hlubšímu zájmu o tuto problematiku. Možnosti k porozumění principům tohoto projektu mi poskytla výše zmíněná základní škola ve spolupráci s projektovým manažerem tohoto programu. Bylo mi umožněno absolvovat dvoudenní seminář společně s novými učiteli této školy, během něhož jsme si různými aktivitami přibližovali podstatu těchto návyků.

V současné době se projektem zabývají více pedagogové v cizině, zejména ve Spojených státech amerických než v České republice. Zde je zatím napsáno minimum vědecko-výzkumných diplomových prací zabývajících se touto problematikou.

Cílem naší diplomové práce je zjistit, jaké jsou postoje a názory žáků, rodičů, učitelů a ředitele na tento projekt. Dále analyzovat, jaké návyky vázající se k tomuto projektu jsou v jednání žáků nejvíce ukotvené a které méně.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se věnuje základním dokumentům ve školství, a to Rámcovému a školnímu vzdělávacímu programu, popisu klíčových kompetencí a průřezových témat zvláště Osobnostní a sociální výchovy, ze které předmět etická výchova také vychází. V této části práce jsou

uvedeny alternativní a inovativní přístupy ve vzdělání. Stěžejní částí diplomové práce je přiblížení projektu *I ve mně je lídr*, který můžeme k inovativnímu přístupu ke vzdělávání řadit. Ten je popsán na základě publikací o tomto tématu vždy k dané cílové skupině. Praktická část zkoumá pomocí dotazníků pro žáky, rodiče, učitele a ředitele školy postoje, které k projektu zaujímají, a dále popisuje chování žáků v závislosti na 7 návyků daných tímto programem. V závěru jsou shrnuty výsledky, které z práce vyplývají.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Vzdělávací přístupy na základní škole

Tato kapitola seznamuje se základními pojmy, které vymezují vzdělávání na základních školách. Mezi nejdůležitější dokumenty patří Rámcový vzdělávací program a Školní vzdělávací program. Na základě školního vzdělávacího programu (ŠVP) je možné začlenit další předměty do výuky jednotlivých škol. Hluběji se kapitola zabývá ŠVP realizovaným ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové, v němž je zařazen program *I ve mně je lídr* s hodinou Etické výchovy. V hodinách Etické výchovy jsou zde komplexně obsaženy klíčové kompetence, největší zastoupení má průřezové téma Osobnostní a sociální výchova.

1.1 Vzdělávání/ vzdělání

Než přejdeme ke klasifikaci kurikulárních dokumentů, které stanovují podmínky vzdělávání v České republice, popíšeme pojmy vzdělávání a vzdělání a identifikujeme mezi nimi rozdíly.

Vzdělávání

Výše uvedené pojmy specifikuje vysokoškolská pedagožka Doležalová ve své publikaci *Vzdělávání – výuka – cíle – obsah výuky*. V kapitole Vzdělávání říká, že „vzdělávání je proces cílevědomé a záměrné činnosti zaměřené na pozitivní celostní rozvoj člověka. Podněcuje zkvalitňování myšlenkové činnosti a utváření rozmanitých dovedností jedince. Cílem tohoto procesu je zároveň prohlubovat a kultivovat city, hodnoty a postoje člověka, osobní vlastnosti a ovlivňovat žádoucí hodnotovou orientaci. Jedná se o proces, který zajišťuje vzdělání převážně prostřednictvím institucí“ (Doležalová, 2009, s. 5).

Autorky Nelešovská a Spáčilová popisují vzdělávání jako „procesuální stránku, která vede k dosažení určité úrovně vzdělání. Vzdělání je třeba chápat v dnešní společnosti jako celoživotní permanentní proces“ (Nelešovská, Spáčilové, 2005, s. 14).

Vzdělání

Pojem vzdělání je podle Doležalové „výsledkem vzdělávání neboli výsledkem výchovně vzdělávacích procesů“ (Doležalová, 2009, s. 8).

Termín vzdělání dále objasňují Nelešovská a Spáčilová „jako systém vědomostí, dovedností, návyků, postojů, názorů a přesvědčení člověka i určitou úroveň rozvoje jeho

schopností, potřeb a zájmů, jichž bylo dosaženo především na základě cílevědomého výchovně-vzdělávacího procesu“ (Nelešovská, Spáčilová, 2005, s. 13). Autorky shodně dodávají, že vzdělání člověka není v dnešní době omezeno pouze na školní prostředí, protože žáci se mohou dále vzdělávat v dalších organizacích, které současně se školním prostředím formují vzdělání jedince.

1.2 Rámcový vzdělávací program, Školní vzdělávací program

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2017) uvádí nový systém kurikulárních dokumentů, které vycházejí z Národního programu rozvoje vzdělávání v České republice a Zákonu č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Národní program vzdělávání a rámcový vzdělávací program jsou tak na státní úrovni. Rámcový vzdělávací program (dále jen RVP) je rozdělen na tři úrovně – předškolní vzdělávání, základní vzdělávání a střední vzdělání. Na školní úrovni je poté školní vzdělávací program (dále jen ŠVP), jehož vznik je podmíněn RVP a musí s ním být v souladu. Každá škola je odpovědná za vytvoření ŠVP, podle něj následně realizuje vzdělávání. Oba dokumenty patří mezi veřejné, proto jsou přístupné pedagogické i nepedagogické veřejnosti většinou na webových stránkách školy.

1.2.1 Cíle základního vzdělávání

Cíle i obsah vzdělávání se v průběhu historie mění a posouvá. Ve vzdělávání můžeme sledovat snahy o různé inovace. Za zásadní můžeme považovat chápání každého žáka jako individuality a dále nabídku variabilních výukových metod a takových prostředí, která rozvíjejí jejich tvořivost, samostatnost a zodpovědnost. Tyto tendence se projevují i v současné podobě RVP, v němž je pokládáno za nejpodstatnější rozvíjet klíčové kompetence (Nelešovská, Spáčilová, 2005). Na základě klíčových kompetencí RVP ZV je stanoveno následujících devět základních cílů vzdělávání, které „...*mají žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělávání...*

- *umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení;*
- *podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů;*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci;*
- *rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých;*

- *připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti;*
- *vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě;*
- *učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný;*
- *vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi;*
- *pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci“ (RVP ZV, 2017, s. 8).*

1.2.2 Klíčové kompetence

„Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu“ (RVP ZV, 2017, s. 10).

Touto tematikou se zabývá kniha *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení* (H. Belz, M. Siegrist, 2015). V ní autoři popisují důležitost získávat kompetence vzhledem k budoucnosti (v níž budou zapotřebí hlavně kompetence v technické oblasti, která se velmi rychle rozvíjí), a nutnost přizpůsobovat se novým podmínkám.

RVP stanovuje tyto klíčové kompetence - jsou společné všem stupňům vzdělávání:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problému
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Podle Hučínové, Jeřábka, Krčkové, Lisnerové a Tupého (2007) je důležité, aby se klíčové kompetence navzájem prolínaly všemi předměty. I v předmětu jako je fyzika, může učitel vhodnými metodami navodit takové prostředí, které rozvíjí u žáků hned několik klíčových kompetencí najednou. Dále uvádějí, že „*klíčové kompetence jsou něčím, co žák rozvíjí a využívá ve všech vyučovacích předmětech, jsou to jisté univerzální způsobilosti...*“ (2017, s. 7). Autoři zdůrazňují, že se jedná o náročný proces, který překračuje školní prostředí. Ve vyučovacím předmětu to potom znamená, že rozvoj postojů a dovedností u žáků bude trvat delší dobu než pouhý výklad učitele.

1.2.3 Průřezová témata

Průřezová témata jsou v RVP ZV (2017) také vymezena jako povinná součást vzdělávání. Žákům musí být všechna témata předložena do konce deváté třídy. V ŠVP je stanoveno, v jakém ročníku je dané téma probírané, ve kterém předmětu se dané téma realizuje, nebo jestli se průřezové téma vyučuje jako samostatný předmět či seminář. Nyní jmenujeme všechna průřezová témata: Osobnostní a sociální výchova, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

Podrobněji se budeme věnovat průřezovému tématu Osobnostní a sociální výchova. Z něj nejvíce čerpá předmět etická výchova, zavedený v ŠVP ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové, který zároveň vychází z programu *I ve mně je lídr*.

Osobnostní a sociální výchova

Valenta (2006, s. 13) udává že „*je to disciplína, zabývající se rozvojem životních kompetencí v oblasti osobního života se sebou samou/samým a života v mezilidských vztazích*“. Dále o ní hovoří jako o praktické disciplíně. Výše uvedený popis potvrzuje i článek Osobnostní a sociální výchova na webových stránkách Průřezová témata, který ji uvádí jako téma, které je „*výjimečné i tím, že je zde výrazně upozaděna nauková složka a cílí převážně na výchovu*“.¹

---

¹ viz <http://www.prurezovatemata.cz>

Osobnostní a sociální výchova je rozdělena do tří oblastí: Osobnostní rozvoj, sociální rozvoj a morální rozvoj. Dělení níže je převzato z RVP ZV (2017, s. 127 a 128).

Osobnostní rozvoj

- *Rozvoj schopností poznávání*
- *Sebepoznání a sebepojetí*
- *Seberegulace a sebeorganizace*
- *Psychohygienu*
- *Kreativita*

Sociální rozvoj

- *Poznávání lidí*
- *Mezilidské vztahy*
- *Komunikace*
- *Kooperace a kompetice*

Morální rozvoj

- *Řešení problémů a rozhodovací dovednosti*
- *Hodnoty, postoje, praktická etika*

1.2.4 Podmínky pro zpracování ŠVP

Dle Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů (2005) jsou podstatné čtyři roviny pro sestavení ŠVP, a to rovina legislativní, pedagogická, evaluační a společenská. Z hlediska roviny legislativní je tvorba podmíněna školským zákonem a RVP. V pedagogické rovině poskytuje ŠVP možnost pedagogům vybrat si nejvhodnější strategie, které chtějí na základě svých zkušeností aplikovat. Rovina evaluační má zajistit jasný řád pro hodnocení žáků i učitelů, pomocí kterého se škola bude řídit. Rovina společenská nabízí škole možnosti, jak působit na veřejnost a jak přizpůsobit svůj ŠVP potřebám regionu či požadavkům žáků a rodičů.

Za zpracování ŠVP v souladu s RVP ZV „odpovídá ředitel školy, dále za jeho vyhodnocování a případné úpravy. Koordinuje práci na tvorbě ŠVP nebo pověří funkci koordinátora svého zástupce nebo jiného člena pedagogického sboru“ (RVP ZV, 2017, s. 153).

Zásady pro vypracování ŠVP jsou popsány v RVP ZV. Plán tvorby ŠVP je uveden v Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů, který školám může pomoci při jeho sestavování. V Manuálu jsou sepsány rady, na něž by ředitel školy neměl zapomenout, a dále tu jsou zmíněna rizika, která mohou při tvorbě ŠVP nastat (RVP ZV, 2017).

RVP ZV uvádí tyto zásady pro vypracování ŠVP:

- „je zpracováván v souladu s RVP ZV podle stanovené struktury pro celé období základního vzdělávání nebo pro jeho část;
- zajišťuje rovnoprávný přístup k základnímu vzdělávání pro všechny žáky;
- umožňuje realizaci diferencovaného a individualizovaného vyučování pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami i pro žáky nadané a mimořádně nadané;
- vytváří předpoklady pro realizaci vzdělávacího obsahu s ohledem na věkové zvláštnosti žáků a jejich individuální předpoklady;
- vede k naplňování cílů základního vzdělávání stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni školy a k naplňování cílového zaměření vzdělávacích oblastí stanovením výchovných a vzdělávacích strategií na úrovni vyučovacích předmětů;
- je zpracován tak, aby umožňoval učitelům rozvíjet tvořivý styl práce a neomezoval je při uplatnění případných časových i metodických odlišností“ (RVP ZV, 2017, s. 153).

1.3 Školní vzdělávací program ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové

Základní škola a Mateřská škola Pohádka má svůj ŠVP vyvěšený jako veřejný dokument na svých webových stránkách s podtitulem *I ve mně je lídr*.

Škola se zaměřuje na výuku předmětu Etické výchovy už od první třídy. Současně se zde prolínají všechna průřezová témata, především Osobnostní a sociální výchova. Etická výchova je vyučována v každém ročníku jednu hodinu týdně. ŠVP ZŠ a MŠ Pohádka dále charakterizuje, jak předmět etická výchova rozvíjí klíčové kompetence, jaké jsou očekávané výstupy a učivo v jednotlivých ročnících. Z charakteristiky předmětu bychom vyzdvihli zejména toto tvrzení „*Etická výchova zakládá a upevňuje osobní předpoklady pro začlenění do reálného života úspěšnou spoluprací s druhými, posílením osobnosti žáka, osvojením dovedností nezbytných pro úspěšné založení rodiny, nalezení a realizaci své profese, hledání svých životních rolí, své identity*“ (ŠVP - I ve mně je lídr č. j.:

mand/858/2016, s. 320). V charakteristice předmětu jsou také vypsány metody, které jsou využívány v tomto předmětu, jedná se především o metody z okruhu prožitkové pedagogiky a další inovativní výukové metody.

1.4 Alternativní přístupy ve vzdělávání

V této podkapitole se budeme zabývat alternativními přístupy, jejich charakteristikou a typickými znaky. Jelikož program *I ve mně je lídr* můžeme řadit k netradičnímu způsobu vzdělávání žáků, níže popíšeme, v čem se s alternativními způsoby vzdělávání shoduje.

Alternativní přístupy chápeme z hlediska pedagogického a didaktického. Průcha (2012, s. 25) je popisuje jako synonymum k termínům: „*netradiční škola, inovativní škola, nezávislá škola, reformní škola aj.*“ Inovativní školy usilují o využívání jiných než klasických metod práce či provádějí změny v dokumentech jako ŠVP, avšak stále patří do kategorie běžných škol (Pecháčková, Václavík, 2014). Za inovativní školu můžeme považovat i ZŠ a MŠ Pohádka se zavedením hodin Etické výchovy realizované na základě programu *I ve mně je lídr*, který je postavený na 7 návycích.

Mezi základní alternativní koncepce se řadí: „*waldorfská škola, montessoriovská škola, freinetovská škola, daltonská škola, jenská škola a skupina moderních alternativních škol*“ (Průcha, 1991, s. 17).

Tab. 1 - Společné rysy alternativních škol

K. Rýdl, 1999 In Průcha 2012, s. 39	Pecháčková, Václavík (2014, s. 16)	Hrdličková, 1994, 33-38.
Rozvrh a organizace dne vychází ze zájmu dětí a flexibility jejich potřeb.		Důsledné zohledňování zkušeností dětí, jejich aktuálních potřeb a zájmů (obsah vyučování, konkrétní nabídka učiva).
		Odlišná strukturace učiva.
		Odklon od třídně hodinového učiva.
Učitel je v roli poradce, partnera a staršího (zkušenějšího) kamaráda.	Změna přístupu k osobnosti žáků.	Nový poměr učitele a žáka. Odráží pojetí komunikativní pedagogiky.
	Partnerský vztah učitele a žáků.	Důraz na humánní vyučování a pozitivní motivaci.
Žák sám rozhoduje o pořadí a rozsahu zadaných úkolů.	Důraz na princip svobody, uplatňování demokracie.	
Důraz na objeovávání věcí a vnitřní motivace.	Respektování přirozených potřeb žáků.	Dokonalá znalost vývojových zákonitostí dítěte a individuální přístup k němu.
	Využívání netradičních metod a forem práce.	Komplexnost a všestrannost výchovného působení.
		Využívání aktivizujících metod, forem a prostředků pedagogické práce.
		Estetické přístupy ve vyučování.
		Výchovně zaměřené vyučování.
Důraz na spolupráci ve skupinách.		Sdružování dětí do věkově smíšených skupin.
Vzdělávání jsou otevřeny i prostory mimo třídu a školu.	Úprava prostředí, přístupný didaktický materiál.	Těsné spojení života školy se širším sociálním okolím.
	Aktivní podíl rodičů i širší veřejnosti na utváření školního života.	
Důraz na rozvoj tvořivosti a iniciativy.	Encyklopedismus ve vzdělávání je nahrazen tvořivou aktivitou a činnostním učením.	Aktivní pozice dítěte a tvořivost.
		Rovnocennost duševní a manuální činnosti ve škole.
		Orientace na činnost a praktické konání.
	Převážně slovní, motivující hodnocení, podporující pozitivní sebehodnocení žáka.	Odstranění hodnocení dítěte formou klasifikace.

Společné rysy alternativních škol čerpáme ze tří publikací. Nejvíce rozsáhlé členění je ve třetím sloupci, které je také nejstarší, ale starší vydání na výpovědní hodnotu nemá v tomto případě žádný vliv. Ani v jednom bodu nezazněla informace o možnosti převedení zodpovědnosti na žáky, zvolení si učiva či činnosti z jejich strany. V ostatních rysech, které v tabulce nejsou uvedeny, je zajímavý zvláště bod: „*snaha o integraci zdravých dětí s dětmi postiženými a vyžadující zvláštní péči*“ (Hrdličková, 1994, s. 40), který je v dnešní době hodně aktuální vzhledem k inkluzi v našich školách.

V klasifikaci dle Rýdla (1999) na rozdíl od zbylých dvou chybí otázka týkající se změněného hodnocení oproti tradičnímu způsobu vzdělávání. Nejprehlednějším shrnutím společných rysů alternativních škol se nám zdá dělení dle Pecháčkové a Václavíka (2014), které nezahrnuje pouze první společný bod ohledně organizace dne. Navíc zde není úplně zdůrazněná skupinová práce žáků, kterou ale autoři zmínili jako jednu z možné netradiční formy práce – kooperativní vyučování.

1.4.1 Stručná charakteristika vybraných tradičních alternativních programů

Pedagogika Marie Montessoriové

Marie Montessori byla významnou ženou, která přispěla svými publikacemi a přednáškami založenými na pozorování dětí k jiným pohledům na vzdělávání. Vystudovala medicínu jako první žena vůbec. Věnovala se práci s mentálně postiženými dětmi a dětmi bez domova. Založila Dům dětí v Římě a také ve Španělsku. Během svého působení vytvořila materiál, který sloužil k nácviku psaní a čtení (Zelinková, 1997).

„Pomoz mi, abych to dokázal sám.“ S touto větou, kterou proneslo dítě, se můžeme setkat často. Stává se mottem pro školní vzdělávací programy škol uplatňující montessori pedagogiku a používá se jako ústřední heslo k celému pojetí pedagogiky Marie Montessori (Zelinková, 1997). Heslo v sobě zahrnuje samostatnost, nezávislost, vůli a sebevědomí dítěte, které je získává prostřednictvím činností (Montessori ČR, 2018).

Mezi znaky této pedagogiky se řadí svoboda dítěte, kterou myslíme umožnit dítěti volbu a nesvazovat ho direktivním přístupem, dále připravené prostředí skládající se z předmětů denní potřeby a didaktického materiálu, který žák využívá samostatně a na základě něhož se učí. Podstatou je i vnímání senzitivních fází, kterými děti procházejí. Senzitivní fáze ukazují učitelům, kdy je dítě nejvíce schopné přijímat určité podněty. Tyto snahy podporovat děti v soustředění, a tím je dovést k hlubšímu poznání a následnému pocitu

šťestí z činnosti, viděla Marie Montessori jako nedílnou součást učení a definovala tento jev jako pojem polarizace pozornosti (Pecháčková, Václavík, 2014).

Pedagogika jenského plánu

Peter Petersen, zakladatel jenského plánu, vyrůstal v rolnickém chudém prostředí, potýkal se s finanční problémy při studiu střední školy, které ho společně s jeho zkušenostmi z pracovního prostředí na rodinném statku ovlivnily při jeho pedagogickém působení. Než v roce 1927 představil svůj koncept na IV. Mezinárodním kongresu pro Novou výchovu, jenž byl pojmenován jenský plán, byl sekretářem Spolku pro školskou reformu, ředitelem reálné školy, vedl katedru pedagogiky v Jeně, pořádal semináře a vedl pedagogické týdny. Později zastával několik dalších významných funkcí, hlavně ale pokračoval v pořádání seminářů a přednášek. Rovněž dopracoval jenskou pedagogickou koncepci. V období nacistického režimu a totality byly zkoumány jeho práce a došlo k úpadku využívání jenského plánu v praxi, které se obnovilo po 60. letech 20. století (Rýdl, 2001).

K přehledu základních znaků pedagogiky jenského plánu využíváme členění A. Hrdličkové (1994, s. 90), která je popisuje takto:

- *„priorita výchovy v procesu vyučování, v práci školy, výchova jako proces humanizace dominuje úkolům vzdělávacím;*
- *preferenze sociální dimenze výchovně vzdělávacímu procesu;*
- *kmenové skupiny, které nahrazují klasický třídní systém sdružování dětí striktně dle věku;*
- *rytmický týdenní plán jednotlivých kmenových skupin s vyváženým střídáním pedagogických situací postavených na skupinové práci s využitím netradičních forem práce;*
- *specifické formy pedagogické práce, jako např. kruh, rozhovor, práce, slavnost, kurs;*
- *„školní obytný pokoj“, jako místo, kde děti pracují, učí se a na jehož vytváření, vybavení, úpravě se samy aktivně stále podílejí“.*

Waldorfská škola

Waldorfská škola vznikla v roce 1919, zakladatelem je dr. Rudolf Steiner, který zpočátku vytvořil školu pro děti dělníků z továrny. Později se školy rozšířily do dalších osmi států nejen na území Evropy, ale i do Ameriky. Stejně jako i předešlé dvě koncepce zasáhla waldorfskou školu v rozvoji 2. světová válka, po které školy znovu pokračovaly ve své činnosti (Grecmanová, Urbanová, 1996).

Největší rozdíl mezi již zmíněnými tradičními koncepcemi je zapojení duševní podstaty, která čerpá z antroposofie. Rozdělením tohoto názvu řeckého původu vznikají slova člověk a moudrost. Dvořáková (2018) uvádí, že antroposofie „*vychází z přesvědčení, že člověk má svůj původ v duchovním světě, s nímž se má ve své pozemské existenci svobodně a bděle znovu spojit*“.²

Pojmy „výuka v epochách“ a „eurytmie“ tvoří základ vyučovacího procesu na těchto školách. Výuka v epochách probíhá v hlavním vyučování po několik týdnů, toto delší časové rozmezí pomáhá žákům věnovat se tématu pozorněji a do hloubky (Pecháčková, Václavík, 2014). Eurytmie je „*způsob projevu tělesným pohybem. Eurytmie se přidružila jako samostatné nové umění k tanci, hudbě, básnictví, divadlu, malířství a sochařství*“ (Anthroposof.cz, 2018).

1.4.2 Současné inovativní vzdělávací programy

Začít spolu

Projekt Začít spolu vznikl v 90. letech v USA pod názvem Step by step, u nás se rozvíjel pod názvem Začít spolu od roku 1994 (Alternativniskoly.cz, 2010). Je nutné připomenout, že se jedná o projekt, který si může každá škola upravit. Čerpá z nových poznatků, ale i z tradičních vzdělávacích přístupů (Step by step, 2018).

Priority, na kterých program Začít spolu stojí, jsou: „*individuální přístup k dítěti, partnerství rodiny, školy a širší společnosti v oblasti výchovy a vzdělávání. Prosazuje a umožňuje inkluzi dětí se speciálními potřebami*“ (Step by step, 2018).

---

² <http://www.waldorfcz.cz>

Z aktivit, které ve třídě Začít spolu probíhají, vyzdvihneme schopnosti a dovednosti, které se žáci během dne učí. Uvádíme je v takovém pořadí, ve kterém se uskutečňují ve výuce.

1. Při „ranním kruhu“ zejména procvičují své komunikační dovednosti a empatii.
2. Organizační forma „společné práce“ se může lišit podle tématu, znalostí žáků či potřeb učitele. V tomto čase se vyučuje především český jazyk a matematika (Step by step, 2018).
3. Specifikem tohoto programu jsou „centra aktivit“ rozmístěná ve třídě tak, aby se žáci nerušili při plnění samostatných úkolů. Učiteli toto uspořádání dává možnost věnovat se žákům individuálně. V každém „centru aktivit“ žáci řeší jiný úkol, avšak takový, který se vztahuje k zastřešujícímu tématu. Žáci si mohou volit, co budou který den řešit a plánují si celý týden (Step by step, 2018).

V „centrech aktivit“ se žáci učí řešit problémy, plánovat, přijímat odpovědnost, vytyčovat si své cíle. Dále rozvíjejí kompetence pracovní a k učení.

4. Hodnotící kruh je závěrečnou fází vyučovacího dne, kde žáci především rozvíjí sebehodnocení. Krejčová, Kargerová, 2003 In Pecháčková, Václavík (2014, s. 57) považují sebehodnocení za základní formu hodnocení, kdy „každé dítě je vedeno k tomu, aby si samo vyhodnocovalo vlastní práci, děti neporovnáváme mezi sebou, ale každý je hodnocen na základě svých individuálních pokroků...“.

Otevřené vyučování

Otevřené vyučování se v zahraničí začalo objevovat od 70. let 19. století. Svým pojetím reaguje na současné změny ve vzdělávání a další vývoj v jiných oblastech života, u nás především RVP, kde se objevují klíčové kompetence jako základ vzdělávání. Je zřejmé, že se způsob předávání učiva z tradičních způsobů transformuje na snahu zapojit dítě aktivně do výuky (Pecháčková, Václavík, 2014).

Tato koncepce vychází z řady alternativních i dalších přístupů, z nichž čerpá nejrůznější poznatky a které kombinuje do otevřeného vyučování. Především se snaží předat dítěti určitou zodpovědnost za své učení a rozhodování, což se projevuje v tzv. volné práci. Ta žáka více vtáhne do procesu učení, a právě tímto procesem dojde k rozvíjení klíčových kompetencí. K volné práci využívají učitelé a žáci nástroj v podobě „týdenního plánu“. Jedná se o formulář vytvořený učitelem (někdy i se zapojením žáků), v němž jsou zapsány

povinné úkoly pro všechny žáky, které je potřeba během týdne splnit. Pořádí, v jakém je žáci budou plnit, záleží na nich. Pozitivem „týdenního plánu“ je značná diferenciací. Vidět ji můžeme v případech, kdy učitel kromě povinných úkolů vytváří i další dobrovolné úkoly, které pomohou překlenout u žáků rozdíly v rychlosti zpracování úkolů. Dále učitelé umožňují věnovat se žákům individuálně. Žákům dovoluje volit si plnění úkolů, i zda budou pracovat sami, ve dvojici, nebo ve skupině (Pecháčková, Václavík, 2014).

Dalším charakteristickým znakem, který spatřujeme u Otevřeného vyučování je změněné uspořádání třídy tak, aby podporovalo kooperativní učení, ale zároveň poskytovalo možnost pracovat společně s celou třídou i samostatně (Pecháčková, Václavík, 2014).

Dobrá škola

Projekt Dobrá škola je zatím jediný ze zmíněných inovací, který jasně neformuluje určité podmínky, které lze převzít, aby se škola mohla nazývat „dobrou“. Jde spíše o snahu uvědomění si změn v naší společnosti z hlediska učitelů, žáků a rodičů ve vzdělávání a důsledků s nimi spojenými. Ve třech krátkých videích společnost AISIS, o. s. překládá náměty, co by dnešní „dobrá škola“ měla dětem přinášet.

Ve videu zaměřeného na žáka jsou prakticky vysvětlené klíčové kompetence pojmenované na základě činností žáků ve třídě. Učitelka v dalším videu ukazuje, jak s žáky komunikuje a dává jim svobodu, v níž se ale musí dodržovat nastavená pravidla. Ondřej Hausenblas, pedagog komentující toto video, říká: „*těžiště kompetence učitele dnes již není ve znalostech, ale ve schopnostech umět si poradit s každým jednotlivým žákem - vytvořit podmínky a pomáhat s učením*“ (2012). Video určené pro rodiče komentuje jeden rodič představující spolupráci s učitelem. Za klíčový úkol pro rodiče považuje najít svému dítěti takovou školu, v níž se bude cítit šťastné. Výše popsaná videa vytvořila společnost AISIS, o. s. v roce 2012.

Skutečně zdravá škola

Tento projekt má za cíl zlepšit stravování, zvýšit povědomí žáků o zdravém jídle, zapojit rodiny do spolupráce se školou, využívat regionální potraviny, podporovat praktické činnosti žáků spojené s prací na školních pozemcích. Součástí programu jsou témata týkající se zdraví a životního prostředí. Tento program je veden pod záštitou Ministerstva životního prostředí ČR a Ministerstva zemědělství ČR (Skutecnezdravaskola.cz, 2018).

Po zaregistrování do programu získá škola metodické příručky. Ty pomohou splňovat kritéria, která jsou rozdělená do tří kategorií podle náročnosti. Pokud škola splní daná kritéria, přihlásí se o certifikát, který je podle kategorií rozříděn na bronzový, stříbrný a zlatý (Skutecnezdravaškola.cz, 2018).

Shrnutí zmíněných inovativních programů

Všechny projekty mají společnou snahu přizpůsobit se měnícím se podmínkám dnešní doby. Každý program si k tomu vybírá jiné zaměření a různé zdroje inspirace. Některé projekty čerpají z tradičních alternativních škol, které jsme jmenovali a popsali výše. Rozhodně ale můžeme říci, že se snaží předat dětem odpovědnost za své jednání a učení, vyzývají k zapojení rodiny a okolí do dění ve škole, praktikují aktivní zapojení žáka především činnostmi, které jim pomohou v rozvoji osobnosti, a v neposlední řadě podporují individuální přístup k žákovi.

V druhé kapitole teoretické části této diplomové práce popíšeme projekt *I ve mně je lídr*, který se k inovativním programům rovněž řadí a i v České republice se postupně zavádí.

2 Seznámení s projektem *I ve mně je lídr*

2.1 Založení projektu

Ke kořenům programu *I ve mně je lídr* saháme do USA. Za jeho vznikem stojí především ředitelka školy A. B. Combs Leadership Magnet Elementary School, paní Muriel Summers. Zde se rozhodli do výuky aplikovat téma vedení lidí vázané na aktuální potřeby společnosti (Theleaderinme.org, 2018). Podstatným krokem ke zvýšení kvality školy bylo sepsání vize, která je rozvěšena po celé budově. Hlavní hesla, která jsou dále rozváděna, zní takto: žít, milovat, učit se a zanechat odkaz. K naplnění vize školy vycházejí ve škole A.B. Combs zejména z poznatků 7 návyků a Baldrigoevy teorie jakosti (Covey, 2008³).

Nejprve se program začal aplikovat na škole A. B. Combs jako pilotní, v každém ročníku ho vyučoval jeden učitel. Vedení školy se setkávalo s problémem vtáhnout všechny zaměstnance do aktivní účasti na realizaci tohoto programu. Tyto učitele však přesvědčily výsledky žáků, kteří byli do pilotního programu zapojeni – snížil se počet jejich kázeňských problémů a zvýšily se studijní výsledky těchto žáků. Druhým hybatelem se stal seminář 7 návyků, který absolvovali všichni učitelé. Seminář upevnil postoje učitelského sboru k tomuto směřování školy. Tím však posun školy neskončil, zaučení do projektu byli všichni zaměstnanci školy, navštěvovali další semináře 7 návyků a Baldrigeových principů a vytvářeli výukové pomůcky pro děti (Covey, 2008).

Úspěchy školy spojené se zavedením tématu vedení lidí se přes rodiče a komunitu šířily dál. Také je zmínil ve své knize 8. návyk Stephan R. Covey. Zájemci z řad pedagogů navštěvovali školu a chtěli i na své škole zavést prvky vedení lidí. I skrze různé konference se způsob vedení lidí zavedený na této škole rozšiřuje na další školy po celém světě, které si svoji vizi a strategii přizpůsobují své kultuře a podmínkám, jež jim vyhovují (Covey, 2008).

Dále chceme představit, jak výuka 7 návyků probíhá právě na škole A. B. Combs. Žáci se se 7 návyky seznamují v průběhu jakéhokoli předmětu každý den, problematika vedení lidí jimi prostupuje. Jejich začleňování do učiva probíhá od předškolního věku. Může se stát, že pro osvojení si nějaké části je připraven blok, většinou se ale děti učí různými

---

³ Tématice 7 návyků se věnuje Stephan R. Covey, a to především dospělým, jeho syn Sean Covey se věnuje dětem a dospívajícím. V citacích dále jen Covey. V práci také čerpáme z webových stránek organizace FranklinCovey, vzdělávací a poradenské společnosti.

tématy a aktivitami. V prvním týdnu školního roku si žáci opakují principy a stanovují pravidla třídy společně s učitelem (Covey, 2008).

Závěrem této podkapitoly uvádíme krátký citát, který pochází z nástěnky školy A. B. Combs směřující k dětem: „*ceníme si toho, co v tobě je – tvojí velikosti*“, který je příkladem vnímání žáka jako individuality, podpory a celkového pozitivního naladění školy (Covey, 2008, s. 69).

2.2 Cíle projektu *I ve mně je lídr*

Cíle projektu jsou definovány: „*žáci se prostřednictvím 7 návyků učí souboru schopností a dovedností umožňujících dobře si volit a rozhodovat se, vycházet s druhými lidmi, rozumně nakládat s časem a využívat ho*“ (FrenklinCovey, 2017).

FrenklinCovey (2017) dále uvádí ty kompetence, které se rozvíjejí pomocí 7 návyků.

Tab. 2 - Rozvíjené kompetence programem *I ve mně je lídr*

Návyky podle S. R. Coveyho	Rozvíjené kompetence - učitelé a žáci se díky programu naučí
Návyk 1	Převzít iniciativu a přijímat zodpovědnost.
Návyk 2	Stanovit si měřitelné osobní i skupinové cíle. Připravit a dodržovat plán, jak těchto cílů dosáhnout.
Návyk 3	Postupovat podle priorit a realizovat své nejdůležitější cíle. Zabývat se důležitým, nikoli naléhavým.
Návyk 4	Vytvářet vztahy s vysokou mírou důvěry a efektivněji spolupracovat.
Návyk 5	Efektivně využívat komunikační dovednosti. Vyjádřit svůj názor i vyslechnout si druhého.
Návyk 6	Hledat a rozvíjet taková účinná témata, která vedou ke spokojenosti všech stran.
Návyk 7	Zvyšovat svou motivaci, rozvoj a energii každodenní obnovou sil.

2.2.1 Tematika 7 návyků z pohledu cílových skupin

V této části kapitoly vysvětlíme 7 návyků, které obsahuje program *I ve mně je lídr*. Jejich pojetí si ukážeme na jednotlivých cílových skupinách, a to díky publikaci pro děti, dospívající a rodiny. Záměrem je ukázat variabilitu zdrojů, jejich specifika a pozitiva vzhledem k cílovým skupinám a také to, jakým způsobem je 7 návyků v knihách prezentováno.

2.2.2 Podstata 7 návyků šťastných dětí

Tato publikace přibližuje 7 návyků dětem pohádkami. Jedná se o barevnou knížku formátu A4 s ilustracemi a větším písmem, které je přiměřené dětem, co už umí číst. Kniha je také vhodná k předčítání dospělými. Na konci každé pohádky, která se týká jednoho návyku, jsou sepsané otázky, které mohou rodiče či učitelé využít k diskusi po přečtení textu a zároveň vedou k hlubšímu porozumění. Tento popis je vytvořen na základě stejnojmenné knihy (Covey, 2011).

2.2.3 Podstata 7 návyků úspěšných teenagerů

Na základě této publikace nejvíce přiblížíme podstatu 7 návyků, jak je popisuje Sean Covey. Je určena pro teenagery, ale pro její zpracování návyků z hlediska přehlednosti a čtivosti jsme ji zvolili jako nejvhodnější.

„Návyky vám pomohou, nebo vám zničí život“, tak začíná první kapitola v knize 7 návyků úspěšných teenagerů (Covey, 2010, s. 3). Dospívajícím podává návyk jako něco, co opakovaně provádíme a nemusíme tomu věnovat zvláštní pozornost. Dodává, že s častým opakováním se lze návyk naučit nebo ho změnit. Autor publikace připomíná, že není nutné řídit se vším, co se v knize popisuje, ale snažit se ztotožnit s tím, co teenagerům přijde dobré, a i to jim pomůže zlepšit život (Covey, 2010).

Ze začátku předkládá autor 7 návyků dospívajícím pouze heslovitě a dále na ukázce stromu 7 návyků (viz Příloha A). Za zajímavou považujeme část, kde autor popisuje 7 návyků obráceným způsobem z pohledu neúspěšných teenagerů. Jsou zde uvedeny konkrétní příklady chování, které považuje za neúspěšné.

Autor dále v knize vysvětluje paradigma jako: *„způsob, jakým nahlížíme na věci kolem sebe, náš zorný úhel, vztahový rámeček našeho uvažování, soubor našich přesvědčení...“* (Covey, 2010, s. 13). Následně shrnuje, že nejlepším způsobem zaměření jsou principy jako něco, na čem opravdu danému jedinci záleží (Covey, 2010). Na těchto dvou pojmech jsou následně návyky postavené.

Návyk 1: Bud'te proaktivní: Mám potřebnou sílu a dokážu to.

Od výstižného úvodu Návyku 1, kde Covey (2010, s. 52-53) říká: „...*mám na to, dokážu to. Jsem kapitánem svého života. Mohu si zvolit, jaký postoj zaujmu. Jen já sám jsem odpovědný za to, zda budu šťastný, nebo nešťastný. Jsem řidičem, ne pouhým cestujícím...*“ přechází k dílčím souvislostem, které tento návyk více přibližují jako například proaktivní, nebo reaktivní chování a s tím spojený jazyk. Příkladem proaktivního jazyka dle Coveyho (2010, s. 56) je „*udělám to; mohu být lepší; podívejme se, jaké jsou možnosti; volím si; musí existovat nějaký způsob; nedovolím, abyste si na mně vyléval špatnou náladu*“.

Dalším, podle našeho názoru, důležitým pojmem potřebným k pochopení Návyku 1 je oblast vlivu. K názorné ukázce autor využívá dvou soustředných kružnic. Do vnitřního kruhu, popisuje Covey (2010), se mají napsat ty věci, které můžeme ovlivnit, tj. především naše postoje a odezvy. Do vnějšího kruhu se má umístit to, co ovlivnit nejde, například barva pleti nebo počasí. Z kruhů vyplývá, na jaké věci je lepší se zaměřit.

Do Návyku 1 patří také oblast, ve které Covey (2010) dospívající učí využívat „tlačítko stop“, tedy někdy vypnout. Zejména proto, aby si svoje jednání mohli více promyslet, a tím pádem nereagovali reaktivně. Covey (2010, s. 72) přesně popisuje, co v situaci „pauza“ dělat: „*nastal čas otevřít „krabici s nástroji“ (s touto výbavou jste se už narodili) a použít čtyři lidské schopnosti... A mezi ně patří sebeuvědomění, svědomí, představitivost a vůle*“.

Návyk 1 se tedy zaměřuje na osobu daného teenagera, který knihu čte. Snaží se mu pomoci ve stanovení principů, které bude dodržovat. Dále mu ukazuje, jakým jazykem jednají proaktivní lidé a jak zabránit pomocí tlačítka stop reaktivnímu chování.

Návyk 2: Začínáte s myšlenkou na konec: Rozhodujte o svém soudu, nebo to za vás udělá někdo jiný.

K prvnímu popisu Návyku 2 využijeme znovu krátkou definici. Covey (2010, s. 80) o tomto návyku říká: „*znamená to udělat si jasno v tom, jak chcete naložit se svým životem. Znamená to rozhodnout se, jaké hodnoty budete v životě vyznávat, čeho si budete cenit, stanovit si cíle.*“ Mezitím shrnuje Návyk 1, na který navazuje slovy: „*Návyk 2 říká, že se musíme rozhodnout, kam se chceme v životě vydat, a stanovit si podle toho cestu k cíli*“.

Covey (2010) upozorňuje, že se nemusí jednat hned zpočátku o tak důležitá témata jako je volba povolání či partnera. Stačí, představit si sama sebe za rok. To by mělo pomoci dospívajícím zhodnotit, čeho by chtěli dosáhnout a od toho začít.

V této 2. kapitole vede Covey (2010) dospívající k zamyšlení nad jejich osobním posláním a také jeho sepsáním. Na základě něho si mladí uvědomí, které věci jsou pro ně opravdu důležité. Toto posláni přirovnává k jakémusi stromu se silnými kořeny, který je podrží i v nepříjemných situacích, které by mohly teenagery zasáhnout - např. stěhování nebo rozvod rodičů.

Po sepsání osobního posláni navazuje Covey radami, jak svoje osobní posláni přeměnit v cíle, které dospívajícím pomohou k plnění jejich osobního posláni. Na závěr píše, že svým osobním posláním rozhodně nemusí změnit celý svět (Covey, 2010).

Návyk 2 bychom shrnuli jako uvědomění si, co je v životě tím nejdůležitějším pro každého z nás. Právě to bychom si měli sepsat do osobního posláni. Z ukázek osobních posláni je jasné, že nemá nějakou striktní formuli, ale každý teenager si ho může vytvořit podle sebe. Vzhledem k tomu, že osobní posláni je velmi rozsáhlé, je potřeba ho rozčlenit na dílčí cíle, které dospívajícím pomohou k jeho splnění.

Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo: Vůle a síla odmítnout.

Třetí návyk umožňuje dle Coveyho (2010, s. 116-117): „*dávat to, co je pro vás nejdůležitější, na první místo*“. Covey (2010) podtrhává skutečnost, že se nejedná o pouhou organizaci času, ale že závisí na silné vůli vykonat to, co je pro mě důležité a zároveň odolat možnému tlaku okolí. K tomu přesně dodává: „*opravdu se tam dostaňte. Nenechte se odradit různými překážkami a nedovolte, aby vám někdo zabránil držet se směru, který jste si zvolili*“ (Covey, 2010, s. 117).

Jako nástroj k tomuto návyku používá Covey (2010) časové kvadranty, které jsou celkem čtyři – Otáleč, Vyznavač priorit, Přitakávač a Lenoč. Celkově události dělí na naléhavé a důležité. Níže jednotlivé kvadranty popíšeme.

Prvním kvadrantem je Otáleč a dle Coveyho (2010) se člověk, který v tomto kvadrantu tráví nejvíce času, projevuje hlavně odkládáním věcí na později a děláním úkolů na poslední chvíli. To následně vede ke stresu a vyčerpání. Dalším typem je Přitakávač, který se chce každému zavděčit a neumí říkat ne. Dělá spoustu činností, které jsou naléhavé, ale bohužel pro něho jen zdánlivě důležité. Snaží se, aby byli všichni ostatní

spokojení a on zapadl. Kvadrant Lench popisuje Covey jako dělání věcí, které jsou nepodstatné nebo si jich dotyčný užívá až moc. Zde se autor snaží vysvětlit rozdíl mezi odpočinkem a promarněným časem. Za nejlepší z kvadrantů je považován kvadrant Vyznavač priorit, a to z toho důvodu, že člověk v tomto kvadrantu umí plánovat činnosti dopředu, tudíž odevzdává úkoly včas a nestresuje se jimi. Dotyčný má čas především na to, co je pro něj nejdůležitější.

K tomu, aby teenager zvládl obtížnost plánování času, Covey (2010) doporučuje zavedení diáře, kdy si dotyčný naplánuje celý týden a určí si hlavní činnosti neboli kameny, na které si má udělat v týdnu čas. Na závěr by si měl naplánovat i další povinnosti.

Kvadrant Lench podle nás vystihuje problematiku mnoha dnešních teenagerů. V něm podle našich zkušeností tráví nejvíce času. Příkladem může být v podstatě nepřetržitá návštěva sociálních sítí. V Návyku 3 pozitivně hodnotíme nástroje, kterými lze předcházet ustrnutí v kvadrantu Lench.

Návyk 3 uzavírá skupinu návyků osobního vítězství, ze kterého se postupuje ke společnému vítězství s Návyky 4, 5, 6.

Návyk 4: Myslete způsobem výhra – výhra: Život je stůl prostřený pro všechny.

Návyk 4 popisuje Covey (2010, s. 161) následovně: „*myslet způsobem výhra-výhra je postoj k životu, je to mentální rámeček uvažování, který říká, že vyhrát mohou nejenom já, ale i vy. Není to uvažování typu buď já, nebo vy, kdo s koho, ale typu já a vy*“.

Příkladem takového chování je přání úspěchu kamarádům, nevyvyšování se nad ostatními.

Za základ tohoto návyku považuje Covey (2010) sebejistotu, což nám poskytují Návyky 1-3, dále zdravou soutěživost, především sám se sebou. Závodění by mělo vést závodníka k jeho lepším výkonům. Naopak špatné soupeření, tedy snaha porazit ostatní za každou cenu, jen abych ukázal, že jsem nejlepší, je spojována se srovnáváním. To rozhodně nepovažuje za správnou cestu. Na závěr autor dodává, že je nezbytné, aby i naše okolí, se kterým jednáme, myslelo způsobem výhra-výhra.

Tento návyk vnímáme jako poznání, které nám pomáhá žít ve spokojených vztazích, kde dominuje rovnost, která pomáhá našemu harmonickému životu.

Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni: Každý má dvě uši a jednu pusu... Nebo snad ne?

Návyk 5 vychází z myšlenky „*podívat se na věci nejdříve očima druhých lidí a teprve potom jim říci, jak se na ně díváte vy-, otevře se před vámi celý nový svět a pochopíte i to, co vám až dosud unikalo*“ (Covey, 2010, s. 181).

Výhody Návyku 5 vidí Covey (2010) v možnosti většího otevření se ze strany druhých lidí, což podpoří vzájemnou důvěru a usnadní vzájemné pochopení. Autor radí používat techniku zrcadlení, při které v podstatě opakujete pocity druhého. Technika zrcadlení umožňuje kontrolu a jistotu v tom, že chápete pocity druhého tak, jak je cítí a zároveň přispívá k většímu otevření druhé strany. Příkladem může být: „*Jestli tomu správně rozumím, máš pocit, že ... Vidím, že máš pocit, že... Takže ty říkáš, že...*“ (Covey, 2010, s. 191). Vtipnou připomínkou vysvětluje, že tento způsob komunikace se nedá využít vždy: „*Kde jsou toalety? Už to fakt dlouho nevydržím.*“ „*Takže vy říkáte, že máte strach, že nestihnete včas najít toalety?*“ (Covey, 2010, s. 192).

Zatím jsme popisovali pouze první část Návyku 5 a to *Nejdříve se snažte pochopit*. V druhé části návyku *Potom být pochopeni* se skrývá podle Coveyho (2010) naše odvaha, se kterou budeme odkrývat naše city druhým lidem. To, že je tato část také důležitá, podpira tvrzením, že skrýváním našich pocitů ony pocity nezmizí, naopak nás tím více budou trápit.

Problémy, které vyplývají z nedodržování Návyku 5, se podle nás nejvíce odráží v komunikaci mezi rodičem a dítětem. Úloha otevřené komunikace a snaha o vzájemné pochopení má velkou hodnotu v rozvíjení mezilidských vztahů.

Návyk 6: Vytvářejte synergii: Cestujeme po dálnici úspěchu.

Nejprve definujeme, co je to synergie „*Je to taková spolupráce, kdy dva nebo více lidí společně nalézají lepší řešení, než jakých by mohli dosáhnout jednotlivě. Nejde o to, zda bude po mém nebo po vašem. Jde o to, zda společně budeme postupovat lépe a úspěšněji*“ (Covey, 2010, s. 200).

Synergii Covey (2010) připodobňuje k hudební kapele, kde je každý nástroj odlišný, každý člen má svůj úkol a je jedinečný, dohromady však tvoří něco, čeho by sami jednotlivě nedosáhli.

U tohoto návyku se Covey (2010) snaží vést teenagery k tomu, aby si vážili odlišností nejen na sobě, ale i u ostatních. Znamená to, nebýt zaujatý svým způsobem života tak, že kritizujeme a odsuzujeme všechny ostatní, kteří dělají něco jinak.

Podstatou synergie není kompromis, jak uvádí Covey (2010), ale nějaká třetí cesta, po které s ostatními půjdeme. Jak jí dosáhnout, ukazuje v pěti krocích:

1. *„definujte problém nebo příležitost;*
2. *co chtějí oni: snažte se nejdříve pochopit myšlenky druhých;*
3. *co chci já: snažte se, abyste byli pochopeni;*
4. *brainstorming: vytvořte nové možnosti;*
5. *dálnice úspěchu – to nejlepší řešení“* (Covey, 2010, s. 213).

Návyk 6 podporuje týmovost a spolupráci, na kterou se v dnešní době klade velký důraz a je společností vyžadována. To platí jak v kontextu rodiny, tak i školy a budoucího povolání.

Návyk 7: Ostřete pilu: Nezapomeňte na čas určený jen pro sebe.

Návyk 7 *„učí, jak se udržet v natolik dobré kondici, abyste se v životě dokázali se vším lépe vyrovnat. Je o pravidelné regeneraci a posilování čtyř základních dimenzí života – těla, mysli, srdce a duše“* (Covey, 2010, s. 224).

V tomto návyku Covey (2010) shrnuje či cituje pravidla zdravého životního stylu. Do něj řadí zdravé stravování, cvičení různého druhu, meditaci a relaxaci, četbu či sledování oblíbeného seriálu.

Návyk 7 představuje možnosti odpočinku, které mohou inspirovat k volnočasovým aktivitám, při kterých se získává nová energie.

2.2.4 Podstata 7 Návyků spokojené rodiny

Zde popíšeme, jak se liší vysvětlení 7 návyků pro rodinu od knihy pro teenagery. Největší přínos této publikace vidíme v zastoupení témat týkající se vztahů rodičů a jejich dětí. Z výše uvedeného důvodu uvedeme odlišnosti v představování návyků a specifika vyplývající z tohoto pojetí.

Návyk 1: Bud'te proaktivní.

Covey (2017, s. 37) napsal k tomuto návyku, že „*spočívá ve schopnosti jednat na základě principů a hodnot a nenechat se ovládat emocemi či okolnostmi*“. Dále pokračuje příkladem využití tlačítka „pauza“, které je představeno obdobně jako u teenagerů. Oblast vlivu popisuje skrze „*velkou kružnici, ve které se nachází všechno, co vás v životě zajímá. Okruh vlivu je pak menší kružnice uvnitř okruhu zájmu, v níž se nacházejí všechny věci, s nimiž můžete něco udělat*“ (Covey, 2017, s. 48).

V Návyku 1 klade důraz na laskavost, omluvu, loajalitu, na sliby a jejich dodržování a odpouštění.

Návyk 2: Začínajte s myšlenkou na konec.

Popis Návyku 2 z pohledu rodiny je odlišný tím, že „*znamená, že si musíte vytvořit jasnou a přitažlivou vizi, v čem spočívá podstata vaší rodiny*“ (Covey, 2017, s. 78). Dále se zabývá tím, jak si vytvořit rodinné poslání. Zvláště nás zaujala část nazvaná Tři „slabá místa“, kde autor připomíná, jak jej nevytvořit:

1. „*Nesmíte poslání vyhlásit.*“

Covey (2017) hovoří o tom, že děti nebudou respektovat a užívat něco, co jim někdo nařídí. Z toho důvodu považuje za správné, vytvářet rodinné poslání spolu, aby do něj každý mohl přispět.

2. „*Nesmíte práci na poslání uspěchat.*“

Sepsat rodinné poslání vyžaduje vyjádření všech členů rodiny, a proto není dobré vnímat tento důležitý proces jako nutnost, kterou chceme mít rychle hotovou (Covey, 2017).

3. „*Nesmíte poslání ignorovat.*“

Fakt, že poslání společně sepíšeme, ještě neznamená, že se něco změní. Je potřeba, aby podle něj jednal každý člen domácnosti (Covey, 2017).

Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo.

„Návyk 3 souvisí s naší disciplínou a závazkem žít pro to, co je nejdůležitější. Je to test naší oddanosti těmto věcem a naší integrity. Ukáže se, zda se v životě skutečně řídíme principy.“ Takto uvedl Návyk 3 Covey (2017, s. 119). V porovnání s publikací pro teenagery připadá největší část v tomto návyku pravidelným rodinným setkáním a pravidelnému času strávenému s jedním členem rodiny, což je považováno za hlavní prioritu.

Nyní konkrétně popíšeme, jak si Covey (2017) představuje pravidelné rodinné setkání. Doporučuje, aby toto setkání probíhalo jednou týdně, stačí i pouhá hodina. Tuto hodinu si každá rodina může uspořádat podle toho, jaké má zájmy (zajít do kina, zahrát si doma hru). Autor uvádí příklad z vlastní rodiny, kdy si sdělí, jaké plány má který člen na příští týden, poté řeší rodinné problémy a navrhují řešení, následně děti předvádějí nějaké vystoupení, společný čas pak zakončí modlitbou, zpěvem oblíbené písně a jídlem.

Toto pojetí Návyku 3 z pohledu rodiny nás velmi zaujalo. Vidíme v něm možnost stát vedle rodičů jako rovný s rovným. Rodinné setkání je čas, který opravdu trávíme s rodinou. Nejlepší by bylo vypnout na hodinu telefony a věnovat se členům rodiny naplno.

Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra.

„Skutečnou podstatou myšlení způsobem výhra – výhra je to, že chceme pro každého to nejlepší. Aby se to uskutečnilo, jste ho ochotni milovat a něco tomu obětovat.“ A dále uvádí, že *„v prostředí a ve vztahu založeném na vzájemnosti prostě individualistické nastavení mysli nefunguje“* (Covey, 2017, s. 188-189).

U tohoto návyku se mluví stejně jako v předešlé publikaci určené teenagerům o soupeření, které je podle Coveyho nutné změnit ve smyslu výhra-výhra. I při soutěžích, kdy jako tým prohrajeme zápas, je důležité orientovat se na dílčí cíle a zdůraznit to, co se týmu povedlo. Vhodné je obrátit způsob výhry a na celou skupinu třeba ve školní třídě nebo v rodině, kdy se nastaví nějaký limit pro všechny dohromady, přičemž více než individualismus podporujeme spolupráci (Covey, 2017).

Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni.

V Návyku 5 se Covey (2017) zmiňuje o technice zrcadlení a empatickém naslouchání. Říká, že „jde o návyk – o kumulativní efekt trvalé snahy pochopit ostatní členy rodiny v každodenních interakcích a také být pochopen“ (s. 244). V pojetí vysvětlování podstaty návyku spatřujeme jasnou odlišnost oproti publikaci pro dospívající děti napsanou jeho synem.

S tím souvisí pochopení našeho dítěte v jednotlivých fázích jeho fyzického i psychického vývoje. Abychom dobře působili na své dítě, musíme vědět, čeho je schopné. K uvědomění si, zda dítě může vykonat nějaký úkol, pomohou rodičům následující tři otázky:

„1. Má to dítě dělat? (Problém hodnoty.)

2. Dokáže to dítě dělat? (Problém kompetence.)

3. Chce to dítě dělat? (Problém motivace.)“ (Covey, 2017, s. 248).

Na základě těchto tří otázek můžeme rozklíčovat některé problémy, které nastávají při výchově dítěte. V případě odpovědi na první otázku je potřeba dětem vysvětlit důvody, proč by to měly dělat. Odpověď na druhou otázku nám říká, že dítě neví, jak má danou činnost vykonávat a je potřeba názorné ukázky ze strany rodiče. Pokud mluvíme o motivaci, lze podle S. R. Covey použít jak vnitřní, tak vnější, nebo kombinaci obou (Covey, 2017).

Návyk 6: Vytvářejte synergii.

I v této publikaci vychází autor z vysvětlení pojmu synergie, která „vychází z principu vzájemného respektu, založeného na uvažování výhra – výhra, a ze vzájemného porozumění, kdy je cílem vytvořit něco nového“ (Covey, 2017, s. 255).

V případě tohoto návyku se Covey (2017) věnuje tématu řešení problémů, kdy synergie pomůže členům rodiny v diskuzi nad problémem, aby v závěru společně přišli na možné východisko. V rámci diskuze se podporuje Návyk 4 i 5 a současně tento návyk buduje větší důvěru v rodině včetně jejího imunitního systému, jak nazval Covey pospolitost rodiny, který usnadňuje rodině čelit různým situacím.

Návyk 7: Ostřete pilu.

V Návyku 7 zaměřeného na rodinu Covey (2017) uvádí význam rodinných tradic jako jedné z nejdůležitějších činností rodiny. Mezi dalšími aktivitami rodiny či jednotlivce zmiňuje setkání mezi čtyřma očima nebo posilování čtyř rovin. Tradicím se však věnuje nejvíce. Jejich přínos ukazuje na jemu vlastních rodinných tradicích. Rodinné tradice, jak připomíná, si musí zavést každá rodina vlastní, protože každá má jinou kulturu a cíle.

V této kapitole jsme představili podstatu 7 návyků, vycházeli jsme hlavně ze tří publikací, které se touto tematikou zabývají, v následující tabulce popisujeme dle našeho názoru klady a zápory těchto knih.

Tab. 3 - Srovnání jednotlivých knih o 7 návycích

7 návyků šťastných dětí	7 návyků úspěšných teenagerů	7 návyků spokojené rodiny
+ Ilustrace postav.	+ Grafika.	- Bez výrazné grafiky.
+ Forma pohádky.	+ Zapojení skutečných příběhů.	- Až moc rozsáhlé příběhy
+ Otázky k pohádce.	+ Shrnutí Krok za krokem ke každému návyku.	+ Okénko diskutujte o této kapitole s dospělými a dětmi.
+ Otázky k 7 návykům.	+ Možnost napsat si své poznámky.	+ Pracovní list – otázky a odpovědi.

Nejméně uživatelsky příjemná nám přijde kniha 7 návyků spokojené rodiny, ve které chybí zajímavá grafika a také větší systematičnost, které by podpořila čtivost textu. Kniha určená dětem je vhodná mimo jiné i pro předčítání rodičem a poskytuje mu otázky ke společné diskuzi nad čtenou pohádkou. Zároveň využívá barevné ilustrace, které dítě ke knížce přitáhnou. Z těchto důvodů knihu hodnotíme velmi pozitivně. V publikaci věnované teenagerům je výrazná grafika s použitím karikatur a nepříliš náročným textem, což koresponduje s předpokládaným věkem čtenáře.

2.3 Implementace projektu v zahraničí a v ČR

V současné době je podle hlavních webových stránek The Leader In Me (2013) zapojeno do programu 3 511 škol po celém světě. Lze předpokládat, že v zakládající zemi bude nejvíce zapojených škol a je tomu skutečně tak, na území USA se jedná o 2 505 škol. Jednu školu využívající tento program můžeme nalézt dokonce na Maledivách. Ve Finsku, Francii, Itálii či Rusku žádnou školu s tímto programem zatím nenajdeme. V České republice jsou celkem tři školy, v Hradci Králové, která je první ze začleněných škol v naší republice, dále pak v Ústí nad Orlicí a v Liberci.

Zavedení procesu do školy popíšeme dle schématu z webových stránek organizace FranklinCovey (2018) viz Příloha A a rozhovoru s Mgr. Ondřejem Bártou. Školení probíhá v rámci praktických seminářů během prvních tří let od vstupu do programu. Úvodní seminář absolvují všichni zaměstnanci v délce 2 x 1,5 dne. V následujících letech jsou to semináře: Zavádíme leadership, zde pedagogové poznávají, jak učit 7 návykům a vytváří se vize školy. Dále Vytváříme kulturu leadershipu, kde jsou učitelům představeny role lídrů, skrze ně se žáci učí potřebným dovednostem a seminář Leadershipem k lepším výsledkům. Další vzdělávání je odlišné pro Tým majáku, tedy skupinu pedagogů, který má na starost podporu plánu na své škole, ti mají semináře zaměřené na koučink.

Současně s Týmem majáku jsou na školách zavedeny i žákovské Týmy majáku. Na ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové tento tým nazývají Žákovským parlamentem. Každá třída od 4. do 9. ročníku si do něho volí dva své zástupce. Tato skupina žáků se pravidelně schází jednou za čtrnáct dní pod vedením učitele a s hostem - ředitelem školy, případně výchovnou poradkyní. Z každého zasedání je vytvořen zápis, který je předán řediteli školy a vyvěšen na nástěnce. Na případné náměty hledá vedení školy řešení. Výhodou pro členy Žákovského parlamentu na této škole jsou společná trička a jednou ročně pořádané třídní výjezdní zasedání (z rozhovoru se zástupkyní Mgr. Jitkou Comorkovou).

Shodné prvky programu 7 návyků s alternativními a inovativními přístupy

Na základě vytyčených kompetencí v Tab. 2 a představených 7 návyků spatřujeme shodu ve snaze o předání zodpovědnosti za své jednání na žáky, dále v podpoře rozvoje osobnosti a v důrazu na spolupráci ve skupinách. Programy se prezentují komplexním výchovným působením na žáky, což podporuje partnerský vztah mezi učitelem a žáky. Všechny projekty usilují o větší zapojení rodiny vzhledem ke školním akcím.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkumné šetření

4.1 Cíle

Cílem této diplomové práce je zjistit, jaké jsou postoje a názory žáků, učitelů, rodičů a ředitele školy na realizaci a efektivitu projektu *I ve mně je lídr*. Dále chceme zhodnotit, jaké návyky žáci nejvíce využívají, analyzovat žákovské postoje mezi ročníky, následně i postoje rodičů v porovnání se žáky a také učitelů ve srovnání s ředitelem školy. Předpokládaným výsledkem práce je posouzení účinnosti projektu *I ve mně je lídr* z hlediska všech cílových skupin.

4.2 Výzkumné otázky

1. Jak ovlivňuje program 7 návyků chování žáků?

- Jaké návyky podle programu *I ve mně je lídr* žáci využívají ve svém jednání a které méně?
- Existuje závislost mezi postoji žáků a ročníkem, ve kterém se žáci nacházejí?

2. Jaký je postoj učitelů a ředitele školy k programu *I ve mně je lídr*?

- Jaký hlavní přínos spatřují učitelé a ředitel školy tohoto projektu?
- Do jaké míry podporují učitelé program 7 návyků?

3. Jaké změny v chování vidí rodiče u svých dětí připisovaných programu 7 návyků?

4.3 Charakteristika výzkumné metody

Pro účely diplomové práce byla zvolena metoda dotazníku. „*Podstatou dotazníku je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají*“ (Skutil a kol., 2011, s. 80).

Součástí projektu *I ve mně je lídr* jsou evaluační dotazníky, které byly poskytnuty Mgr. Ondřejem Bártou, projektovým manažerem tohoto projektu. Dotazníky jsme pro srozumitelnost a menší rozsah položek upravili do podoby užité v diplomové práci. Dotazníky jsou určeny pro žáky, učitele, rodiče a ředitele školy. Dotazníky byly zadány písemně a vyhodnocení zpracováno ručně. Žákům byl dotazník rozdán učitelem, který byl po dobu vyplňování přítomen ve třídě. Samotnému výzkumu předcházela předvýzkum, kdy byl dotazník distribuován 16 žákům napříč ročníky.

Dotazníky pro žáky a rodiče jsou tvořeny uzavřenými otázkami, v dotaznících pro učitele a ředitele školy jsou zařazeny i otázky otevřené, které sloužily k vyjádření vlastního názoru na přínos projektu a polouzavřené otázky k doplnění odpovědi. Dotazník vždy tvoří úvodní hlavička, kde je oslovena daná cílová skupina a vysvětlení k jakému účelu dotazník slouží. Ve všech dotaznících byla možnost jedné odpovědi (viz Příloha C, D, E, F) (Chráska, 2016).

4.4 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří žáci 4., 5., 7. a 9. ročníku a jejich rodiče, dále učitelé a ředitel školy ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové, na níž je program *I ve mně je lídr* zaveden. Základní soubor pedagogů je 25 a výběrový soubor činí 21 pedagogů.

Ve 4. ročníku se jedná o výběrový soubor 26 žáků, složení je 13 chlapců a 13 děvčat. V 5. ročníku 48 žáků, z nichž 27 chlapců a 21 dívek, v 7. ročníku 36 žáků, kde je 13 chlapců a 23 dívek, 9. ročníku 24 žáků, kde polovina byli chlapci a polovina děvčata. Celkový výběrový soubor činí 134 žáků.

Od rodičů žáků ze 4. ročníku bylo vyplněno 19 dotazníků, od rodičů žáků 5. ročníku 38 dotazníků, od rodičů žáků 7. ročníku 25 dotazníků a od rodičů žáků 9. ročníku 23 dotazníků. Celkový výběrový soubor rodičů je 105.

5 Výsledky a jejich interpretace

5.1 Analýza dotazníků pro žáky

Ke srovnání položek dotazníku pro žáky do tabulky jsme využili výpočet indexu položky. Index položky byl vypočítán váženým průměrem s přidělenými hodnotami 1 pro největší souhlas s položkou, který je vždy na pozici 5. V dotazníku se jedná o výroky „ano, takový jsem já, skoro vždy“. S hodnotou 5 koresponduje nejmenší souhlas s výrokem v dotazníku, který odpovídal pozici 1 a to „ani náhodou, takový nejsem já, skoro nikdy“.

Dotazníky pro žáky jsme rozdělili podle ročníku, tedy na 4., 5., 7. a 9. Nejprve je rozdělení uvedeno do tří tabulek jednotlivých ročníků zvlášť. V první tabulce umísťujeme položky s nejvyšším ztotožněním s tvrzením, ve druhé potom položky s průměrnými hodnotami odpovědi a v třetí tabulce jsou ty otázky, na které žáci odpověděli nejvíce záporně. Následně porovnáváme, jak se liší hodnoty výpovědí v závislosti na ročníku, ve kterém se žáci dotazník vyplňovali.

Tabulka intervalové rozdělení je následující. 1 – 1,80; 1,81 – 2,5; 2,51 a více.

4. ročník

Ve čtvrtém ročníku žáci odpovídali v rozmezí průměru 1,19 – 2,5. N = 26 žáků.

Tab. 4 - Odpovědi žáků 4. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
40	Trávím čas s lidmi, které mám rád.	1,19
15	Věci a potřeby do školy na kroužky si připravuji už večer.	1,23
45	Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší.	1,27
35	Při práci ve skupině mám nějakou roli, za kterou jsem zodpovědný.	1,31
39	Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví.	1,35
43	Můj učitel připravuje zajímavé hodiny.	1,35
27	Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	1,38
37	Starám se o své zdraví.	1,38
1	Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu.	1,42
4	Snažím se napravovat svoje chyby.	1,46
13	Ráno si uspořádám čas tak, abych beze spěchu dorazil do školy včas.	1,46
17	Udělám si úkoly předtím, než mám program s kamarády.	1,46
26	Snažím se dobře poslouchat, co druhý člověk říká, abych předešel nedorozumění.	1,46
14	Odevzdávám úkoly včas.	1,50
33	Než začnu pracovat na úkolu, poslouchám pokyny učitele.	1,50
10	Své cíle a plány dotahuji do konce.	1,54
12	Mám jasno v tom, co je pro mě důležité.	1,54
38	Jím zdravá jídla (ovoce, zeleninu, luštěniny).	1,54
5	Když něco zkazím, vím, že si za to můžu sám a nikoho jiného ze svého neúspěchu neobviňuji.	1,58
16	Když jsem doma, udělám nejdřív to, co je nejdůležitější.	1,58
30	Když má kamarád nějaký problém, nejdřív si ho od něj nechám vysvětlit, místo abych mu říkal, co má dělat.	1,58
6	Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	1,62
28	Umím druhému slušně říct svůj názor.	1,62
41	Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	1,62
24	Výhru přeji i druhým lidem nebo týmům.	1,64
32	Dospělým se můžu svěřit se svými problémy.	1,65
46	Žáci v naší škole mohou ovlivnit některá rozhodnutí.	1,65
34	Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,69
44	Hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků.	1,69

Na prvním místě jednoznačně figuruje položka č. 40. Propojenost rodinného zázemí se zdravým vývojem dítěte prostupuje celým programem *I ve mně je lídr*. Je kladným zjištěním, že jsou žáci obklopeni lidmi, se kterými se cítí dobře a návaznost na tuto položku vidíme v otázce 32, která se nemusí vztahovat jen na rodinu, ale i na učitele. V položce číslo 15 zjišťujeme, že učitelé a rodiče vedou žáky k těmto úkonům. Žáci se tím učí plánovat důležité úkony do denního režimu. Na třetím místě stojí otázka č. 45. V této položce žáci hodnotí svoji školu velmi kladně. Položku 34 a 35 pojí tematika skupinové práce, malý vážený průměr vypovídá, že se žákům ve skupině pracuje velmi dobře. Horším průměrem, než výše zmíněné položky žáci zhodnotili zapojení všech žáků ve skupině. Toto tvrzení zařadili až šesté od konce z celého dotazníku. Ve 4. ročníku se většina položek dotazníku pohybuje v pásmu velmi souhlasného postoje s položkami.

Tab. 5 - Odpovědi žáků 4. ročníku v prostřední části

Číslo	Položka	Vážený průměr
8	Dělám si plány, abych si vylepšil školní výsledky.	1,81
23	Když se dostanu do hádky s kamarádem, řeším problém tak, abychom se oba cítili dobře.	1,81
3	Když jsem smutný, přemýšlím o tom, aby se mi zlepšila nálada.	1,88
42	Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech.	1,89
2	Dokážu říct slušně „NE“, když mi druhý přikáže něco, co se mi nezdá správné.	1,92
18	Když vím, že mě čeká náročný den, jdu si včas lehnout.	1,92
31	Když ve škole něčemu nerozumím, zeptám se, abych si to vyjasnil.	1,92
20	Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,00
29	Když se dostanu do sporu se sourozencem nebo někým ve škole, nejdřív se snažím pochopit názor druhých.	2,00
7	Dávám si cíle, abych si vylepšil školní výsledky.	2,08
19	Udělám i něco navíc, abych pomohl druhým.	2,08
36	Během skupinové práce se v mé skupince všichni zapojují do plnění úkolu.	2,12
22	Snažím se spolužákům pomáhat s učením (př.: s D.Ú., s přípravou na písemku).	2,23
9	Píšu si, co chci dokázat.	2,35
11	Kontroluji si plnění svých cílů, abych viděl, jak v nich postupuju dopředu.	2,42
25	Ostatní spolužáci mě respektují.	2,48
21	Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	2,50

Často se ve střední části hodnot objevuje oblast se zadáváním, plněním a dodržováním cílů. Řadí se k nim 4. z 5 zařazených položek s touto problematikou. Výjimkou je položka 10 s váženým průměrem 1,54. Položka 21 vázající se k problematice vyloučených dětí ve třídě se nachází na posledním místě z celého dotazníku. Svým průměrem sice hraničně, ale stále patří do střední části. I tuto položku můžeme hodnotit dobře.

V šířce třídy odpovídající intervalu 2,51 a více se v dotaznících žáků 4. ročníku neobjevila ani jedna položka. Celkově lze zhodnotit, že žáci 4. ročníku využívají 7 návyků ve svém životě velmi dobře.

5. ročník

Zde žáci odpovídali dle vypočteného váženého průměru 1,23 – 3,06. N = 48 žáků.

Tab. 6 - Odpovědi žáků 5. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
37	Starám se o své zdraví.	1,23
1	Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu.	1,29
39	Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví.	1,33
40	Trávím čas s lidmi, které mám rád.	1,35
4	Snažím se napravovat svoje chyby.	1,48
35	Při práci ve skupině mám nějakou roli, za kterou jsem zodpovědný.	1,52
5	Když něco zkazím, vím, že si za to můžu sám a nikoho jiného ze svého neúspěchu neobviňuji.	1,56
6	Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	1,58
33	Než začnu pracovat na úkolu, poslouchám pokyny učitele.	1,60
27	Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	1,60
45	Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší.	1,63
28	Umím druhému slušně říct svůj názor.	1,69
12	Mám jasno v tom, co je pro mě důležité.	1,71
13	Ráno si uspořádám čas tak, abych beze spěchu dorazil do školy včas.	1,71
14	Odevzdávám úkoly včas.	1,71
38	Jím zdravá jídla (ovoce, zeleninu, luštěniny).	1,71
30	Když má kamarád nějaký problém, nejdřív si ho od něj nechám vysvětlit, místo abych mu říkal, co má dělat.	1,73
34	Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,73
2	Dokážu říct slušně „NE“, když mi druhý přikáže něco, co se mi nezdá správné.	1,79
26	Snažím se dobře poslouchat, co druhý člověk říká, abych předešel nedorozumění.	1,79

Nejlépe žáci ohodnotili položku 37, vysoko je i položka 39 a 40, žáci uvedli, že mají v týdnu aktivity, které je baví a tráví čas s lidmi, které mají rádi. Kromě těchto položek žáci nejvíce kladně hodnotili položky s tematikou zodpovědnosti zahrnující proaktivitu či snahu napravovat svoje chyby, zvolili totiž 5 z 6 možností z dotazníku přiřazené do této oblasti. Z odpovědí žáků 5. ročníku také vyplývá, že akceptují odlišné názory a zároveň umí svůj názor slušně vyjádřit. Současně s tím naslouchají druhým, aby předešli nedorozumění a zvládli jim lépe poradit. Pozornost věnujeme položce 45, kde žáci kladně hodnotí školu jako instituci, která usiluje o lepší výsledky v jejich učení.

Tab. 7 - Odpovědi žáků 5. ročníku v prostřední části

Číslo	Položka	Vážený průměr
32	Dospělým se můžu svěřit se svými problémy.	1,81
3	Když jsem smutný, přemýšlím o tom, aby se mi zlepšila nálada.	1,85
44	Hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků.	1,92
31	Když ve škole něčemu nerozumím, zeptám se, abych si to vyjasnil.	1,94
36	Během skupinové práce se v mé skupince všichni zapojují do plnění úkolu.	1,94
10	Své cíle a plány dotahuji do konce.	1,98
23	Když se dostanu do hádky s kamarádem, řeším problém tak, abychom se oba cítili dobře.	1,98
19	Udělám i něco navíc, abych pomohl druhým.	2,02
24	Výhru přeji i druhým lidem nebo týmům.	2,02
16	Když jsem doma, udělám nejdřív to, co je nejdůležitější.	2,04
17	Udělám si úkoly předtím, než mám program s kamarády.	2,04
15	Věci a potřeby do školy na kroužky si připravuji už večer.	2,13
41	Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	2,21
29	Když se dostanu do sporu se sourozencem nebo někým ve škole, nejdřív se snažím pochopit názor druhých.	2,25
43	Můj učitel připravuje zajímavé hodiny.	2,25
8	Dělám si plány, abych si vylepšil školní výsledky.	2,27
7	Dávám si cíle, abych si vylepšil školní výsledky.	2,31
46	Žáci v naší škole mohou ovlivnit některá rozhodnutí.	2,33
20	Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,35
18	Když vím, že mě čeká náročný den, jdu si včas lehnout.	2,46
42	Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech.	2,50

Žáci pátého ročníku ke konci střední části hodnotili podobně položky 41, 43 a 42. Položky se týkají zejména jejich vztahu s učitelem. Hraniční položkou je položka 42. Do střední části se zařadila i položka hodnotící hodinu etické výchovy. Hodina etické výchovy nabízí potenciál ke zlepšování vztahů mezi učitelem a žáky a otevřený prostor k řešení problémů, tyto souvislosti pojí položky dohromady a můžeme usuzovat, že mají stejný základ ve vzájemných vztazích.

Tab. 8 - Odpovědi žáků 5. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
11	Kontroluji si plnění svých cílů, abych viděl, jak v nich postupuju dopředu.	2,69
25	Ostatní spolužáci mě respektují.	2,79
22	Snažím se spolužákům pomáhat s učením (př.: s D.Ú., s přípravou na písemku).	2,81
9	Píšu si, co chci dokázat.	2,88
21	Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	3,06

Položek, které ve výzkumu získali nejméně pozitivních hodnocení je 5. Tabulka uvádí dvě otázky týkající se oblasti cílů. Nejhůře hodnocenou položkou dotazníku zůstává položka s číslem 21, avšak s ještě vyšším váženým průměrem. Pokud se ve třídě nachází vyloučené dítě, je jen málo žáků, kteří se ho snaží vtáhnout do nějaké aktivity. Další položky 22 i 25 rovněž vypovídají o vztazích ve třídě, které by bylo s ohlednutím na výsledky potřeba zlepšovat.

7. ročník

V tomto ročníku je zjištěný vážený průměr od 1,43 do 3,64. N = 36 žáků.

Tab. 9 - Odpovědi žáků 7. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
40	Trávím čas s lidmi, které mám rád.	1,43
39	Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví.	1,54
14	Odevzdávám úkoly včas.	1,63
15	Věci a potřeby do školy na kroužky si připravuji už večer.	1,63
30	Když má kamarád nějaký problém, nejdřív si ho od něj nechám vysvětlit, místo abych mu říkal, co má dělat.	1,64
27	Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	1,70
1	Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu.	1,75
37	Starám se o své zdraví.	1,75
35	Při práci ve skupině mám nějakou roli, za kterou jsem zodpovědný.	1,79

Žáci 7. ročníku zvolili do tabulky s nejvyšším souhlasem položky zabývající se různými tématy. Některé vypovídají o postoji samotného žáka, jiné o vztazích. Celkově se do této tabulky nevešlo takové množství položek jako v případě 4. i 5. ročníku. Žádná z položek neodpovídá problematice vytyčování cílů. Většina žáků uvedla, že odevzdává úkoly včas, svědčí to o jejich zodpovědnosti, což také potvrzují v položce 1, že se cítí být zodpovědní za své školní výsledky, tyto položky spolu vzájemně korelují. Nicméně další položky zjišťující zodpovědnost žáků se do tohoto intervalu nezařadilo. Vidíme je v tabulce s odpověďmi s průměrným hodnocením položek na prvních pozicích.

Tab. 10 - Odpovědi žáků 7. ročníku v prostřední části

Číslo	Položka	Vážený průměr
5	Když něco zkazím, vím, že si za to můžu sám a nikoho jiného ze svého neúspěchu neobviňuji.	1,89
4	Snažím se napravovat svoje chyby.	1,89
12	Mám jasno v tom, co je pro mě důležité.	1,91
38	Jím zdravá jídla (ovoce, zeleninu, luštěniny).	2,00
13	Ráno si uspořádám čas tak, abych beze spěchu dorazil do školy včas.	2,03
2	Dokážu říct slušně „NE“, když mi druhý přikáže něco, co se mi nezdá správné.	2,08
28	Umím druhému slušně říct svůj názor.	2,09
26	Snažím se dobře poslouchat, co druhý člověk říká, abych předešel nedorozumění.	2,15
36	Během skupinové práce se v mé skupince všichni zapojují do plnění úkolu.	2,18
6	Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,20
24	Výhru přeji i druhým lidem nebo týmům.	2,21
32	Dospělým se můžu svěřit se svými problémy.	2,21
33	Než začnu pracovat na úkolu, poslouchám pokyny učitele.	2,36
46	Žáci v naší škole mohou ovlivnit některá rozhodnutí.	2,39
34	Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	2,39

Z šetření zajímavě vycházejí položky 2, 26 a 28, které jsou si velmi blízké průměrovým hodnocením. Spojuje je návaznost na vyslovování názorů, které většina žáků dokáže slušně podat druhé osobě a zároveň jsou si vědomi důležitosti naslouchání. Potvrzují to i položky 33 ve vztahu k učiteli a položka 30, která je v tabulce s nejvyšším souhlasem ve vztahu ke kamarádům. Jediný rozpor s tímto vzbuzuje položka 29, která je svým průměrem 2,70 v poslední tabulce odpovědí žáků 7. ročníku.

Tab. 11 - Odpovědi žáků 7. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce.

Číslo	Položka	Vážený průměr
45	Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší.	2,51
20	Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,52
41	Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	2,56
3	Když jsem smutný, přemýšlím o tom, aby se mi zlepšila nálada.	2,61
10	Své cíle a plány dotahuji do konce.	2,61
17	Udělám si úkoly předtím, než mám program s kamarády.	2,64
16	Když jsem doma, udělám nejdřív to, co je nejdůležitější.	2,67
29	Když se dostanu do sporu se sourozencem nebo někým ve škole, nejdřív se snažím pochopit názor druhých.	2,70
23	Když se dostanu do hádky s kamarádem, řeším problém tak, abychom se oba cítili dobře.	2,73
19	Udělám i něco navíc, abych pomohl druhým.	2,76
7	Dávám si cíle, abych si vylepšil školní výsledky.	2,83
25	Ostatní spolužáci mě respektují.	2,94
8	Dělám si plány, abych si vylepšil školní výsledky.	2,97
18	Když vím, že mě čeká náročný den, jdu si včas lehnout.	3,00
31	Když ve škole něčemu nerozumím, zeptám se, abych si to vyjasnil.	3,00
42	Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech.	3,06
43	Můj učitel připravuje zajímavé hodiny.	3,14
22	Snažím se spolužákům pomáhat s učením (př.: s D.Ú., s přípravou na písemku).	3,15
21	Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	3,31
44	Hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků.	3,36
9	Píšu si, co chci dokázat.	3,47
11	Kontroluji si plnění svých cílů, abych viděl, jak v nich postupuju dopředu.	3,64

V 7. ročníku dosáhla tabulka s nejvyšším nesouhlasem zatím největšího počtu položek, tedy 22. Oproti 4. a 5. ročníku, kde se položka 44 nikdy nepohybovala s horším průměrem než 1,92, zaznamenala u sedmáků velký propad. S průměrem vyšší než 3 zjišťujeme, že jejich učitel spíš nepřipravuje zajímavé hodiny. Můžeme tedy zhodnotit, že i tyto dvě položky mohou být vzájemně ovlivněny. Poslední dvě položky ukazují, že žáci si nepříliš často nastavují cíle a ani nikterak nekontrolují jejich plnění.

9. ročník

V dotaznících vyplňovaných 9. třídou je vážený průměr v rozsahu 1,25 – 3,96. N = 24 žáků.

Tab. 12 - Odpovědi žáků 9. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
40	Trávím čas s lidmi, které mám rád.	1,25
39	Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví.	1,42
1	Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu.	1,46
27	Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	1,50
37	Starám se o své zdraví.	1,58
4	Snažím se napravovat svoje chyby.	1,67
28	Umím druhému slušně říct svůj názor.	1,78

U žáků 9. ročníku se pohybujeme se sedmi položkami na nejnižším čísle všech ročníků v tabulce s nejvyšším souhlasem. Tvoří tedy úzký okruh položek, kde se vyjádřili pozitivně o své zodpovědnosti a napravování chyb, ale položka 5 mluvicí o obviňování někoho ze svého neúspěchu je s průměrem 2,13 až ve druhé tabulce. Položku 27 pozorujeme na druhém místě po 4. ročníku s nejnižším průměrem. Můžeme tedy tvrdit, že tato schopnost se se zvyšujícím věkem více rozvíjí.

Tab. 13 - Odpovědi žáků 9. ročníku v prostřední části

Číslo	Položka	Vážený průměr
14	Odevzdávám úkoly včas.	1,83
30	Když má kamarád nějaký problém, nejdřív si ho od něj nechám vysvětlit, místo abych mu říkal, co má dělat.	1,83
2	Dokážu říct slušně „NE“, když mi druhý přikáže něco, co se mi nezdá správné.	1,88
12	Mám jasno v tom, co je pro mě důležité.	1,88
26	Snažím se dobře poslouchat, co druhý člověk říká, abych předešel nedorozumění.	1,96
35	Při práci ve skupině mám nějakou roli, za kterou jsem zodpovědný.	2,00
3	Když jsem smutný, přemýšlím o tom, aby se mi zlepšila nálada.	2,13
34	Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	2,13
5	Když něco zkazím, vím, že si za to můžu sám a nikoho jiného ze svého neúspěchu neobviňuji.	2,13
36	Během skupinové práce se v mé skupince všichni zapojují do plnění úkolu.	2,21
38	Jím zdravá jídla (ovoce, zeleninu, luštěniny).	2,25
46	Žáci v naší škole mohou ovlivnit některá rozhodnutí.	2,29
23	Když se dostanu do hádky s kamarádem, řeším problém tak, abychom se oba cítili dobře.	2,46
25	Ostatní spolužáci mě respektují.	2,46
24	Výhru přeji i druhým lidem nebo týmům.	2,50

Pozornost v této tabulce věnujeme položce 25. Tato položka v žádném z ročníku nedosáhla svým hodnocením do tabulky s nejvyšším souhlasem, většinou se objevovala ve střední části jako tomu je i v případě 9. ročníku. Rozdíl je v průměru, který dosáhl nejnižší hodnoty u této položky mezi ročníky.

Tab. 14 - Odpovědi žáků 9. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce

Číslo	Položka	Vážený průměr
19	Udělám i něco navíc, abych pomohl druhým.	2,54
29	Když se dostanu do sporu se sourozencem nebo někým ve škole, nejdřív se snažím pochopit názor druhých.	2,54
31	Když ve škole něčemu nerozumím, zeptám se, abych si to vyjasnil.	2,54
45	Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší.	2,54
13	Ráno si uspořádám čas tak, abych beze spěchu dorazil do školy včas.	2,58
33	Než začnu pracovat na úkolu, poslouchám pokyny učitele.	2,58
10	Své cíle a plány dotahuji do konce.	2,75
6	Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,79
20	Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,88
16	Když jsem doma, udělám nejdřív to, co je nejdůležitější.	2,92
22	Snažím se spolužákům pomáhat s učením (př.: s D.Ú., s přípravou na písmečku).	2,92
15	Věci a potřeby do školy na kroužky si připravuji už večer.	2,96
17	Udělám si úkoly předtím, než mám program s kamarády.	2,96
7	Dávám si cíle, abych si vylepšil školní výsledky.	3,00
41	Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	3,00
44	Hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků.	3,04
32	Dospělým se můžu svěřit se svými problémy.	3,13
8	Dělám si plány, abych si vylepšil školní výsledky.	3,25
43	Můj učitel připravuje zajímavé hodiny.	3,25
18	Když vím, že mě čeká náročný den, jdu si včas lehnout.	3,38
21	Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	3,39
11	Kontroluji si plnění svých cílů, abych viděl, jak v nich postupuju dopředu.	3,63
42	Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech.	3,71
9	Píšu si, co chci dokázat.	3,96

Tabulka zahrnuje 24 položek, které vyšly z dotazníků žáků 9. ročníku do intervalu 2,86 a více. Často se zde objevuje tematika cílů a právě položka, která skončila na posledním místě v dotazníku pro tento ročník dopadla nejhůře. Se špatným hodnocením se řadí položka 42, která ukazuje na nepříliš dobré vztahy učitele a žáků, kteří v něm nemají tolik důvěry. Společně s tím se zde promítly i položky 41 a 44, jejich souvislosti jsme uvedli již u 7. ročníku, kde bylo rozložení podobné.

5.2 Porovnání výsledků v jednotlivých ročnících

V četnosti zastoupení položek v jednotlivých intervalech se projevily značné odlišnosti. Počet položek s nejvyšším souhlasem k dané položce se směrem k vyššímu ročníku snižoval a naopak, počet položek uvedených v tabulkách s nejmenším souhlasem k dané položce se se zvyšujícím ročníkem zvyšoval.

Tab. 15 - porovnání počtů položek v daných tabulkách

	4. ročník	5. ročník	7. ročník	9. ročník
Tabulky s nejvyšším souhlasem.	29	20	9	7
Tabulky ve střední části odpovědí.	17	21	15	15
Tabulky s nejnižším souhlasem.	0	5	22	24

Můžeme říci, že 4. ročník z toho hlediska dopadl nejlépe ze všech čtyř dotazovaných ročníků. Můžeme to potvrdit dalším faktorem, a to je počáteční vážený průměr, který je ve 4. ročníku 1,19 a u zbylých ročníků je vždy vyšší (postupně uvedeme všechny počáteční vážené průměry vzestupně – 1,23; 1,43; 1,25).

Tab. 16 - Vztah mezi položkami 44 s položkami 41 a 42

Položka	4. ročník	5. ročník	7. ročník	9. ročník
44	1,69	1,92	3,36	3,04
41	1,62	2,21	2,56	3,00
42	1,89	2,50	3,06	3,71

Zajímavé je zjištění, jak se pohybuje v jednotlivých ročnících položka 44 „hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků“, protože ve 4. ročníku ji najdeme v tabulce s nejvyšším souhlasem, v 5. ročníku potom v tabulce se středními hodnotami. V 7. a 9. ročníku skončila tato položka v tabulkách s nejmenším souhlasem s hodnotami 3,36 a 3,04. V závislosti na tuto položku porovnám umístění položek 41 (můj učitel má zájem o to, jak se mi daří) a 42 (se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech). Můžeme tedy usuzovat, že mezi položkami je určitý vztah. Žáci, kteří hodnotí pozitivně hodinu etické výchovy, stejně také vnímají svůj vztah s jejich učitelem. V 7. a 9. ročníku žáci nehodnotili hodinu etické výchovy takovou četností pozitivních odpovědí, jejich odpovědi směřují spíše do středu a k negativním hodnotám a stejně tak vyjadřují svůj vztah k jejich učiteli.

Typické pro výsledky z dotazníků byla hodnota, kdy žáci začali označovat položky k Návyku 2: Začínáte s myšlenkou na konec a Návyku 4: Myslete způsobem výhra-

výhra. Jenom v případě 4. ročníku se po jedné položce od každého z návyku objevily již v tabulce s nejvyšším souhlasem, tedy v tabulce č. 4. V dalších ročnících se jednalo o průměrné hodnocení těchto dvou návyků. Z toho vyplývá, že v aplikaci Návyku 2 a 4 jsou si žáci nejméně jistí ve všech ročnících, protože i u 4. ročníku se návyky objevily jen v 7% zastoupení.

Nejlepších výsledků bylo zjištěno u Návyku 7: Ostřete pilu, který se vždy zařadil na první místo s nejmenším průměrem u všech ročníků. Jednalo se o položku 37 v 7. ročníku a 40 v ostatních ročnících. Dotazovaní respondenti ze 7. ročníku uvedli, že se starají o své zdraví a zbylé ročníky napsali, že tráví čas s lidmi, které mají rádi. Na druhé a třetí pozici s nejlepším hodnocením jsou tyto návyky:

- Návyk 7: Ostřete pilu s položkou 39 „Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví“.
- Návyk 1: Buďte proaktivní je zastoupený položkou č. 1 „Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu“.
- Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo, představují položky 14 „Odevzdávám úkoly včas“ a 15 „Věci do školy a potřeby na kroužky si připravuji už večer“.

Na třetí pozici se u 4. ročníku objevila položka, která se nevztahuje k žádnému návyku, ale jednalo se o položku č. 45 „Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší“. Z dotazníkového šetření považujeme tyto návyky za žáky nejvyužívanější.

5.3 Analýza dotazníků pro rodiče žáků daných ročníků

Dotazníky pro rodiče žáků 4. ročníku. N = 19 rodičů a 26 žáků.

Tab. 17 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 4. ročníku

Číslo	Položka	Vážený průměr
15	Moje dítě má ve škole kamarády.	1,32
18	Vidím pokrok, který moje dítě dělá na cestě ke vzdělávacím cílům.	2,26
21	Tato škola motivuje děti k učení.	2,53
20	Moje dítě cítí, že je důležitým členem školního kolektivu.	2,58
22	Tato škola rozvíjí silné stránky mého dítěte.	2,63
24	Moje dítě přichází ze školy nadšené.	3,00
5	Když se s dítětem dostaneme do sporu, je schopné navrhnout řešení, které je prospěšné pro obě strany.	3,26

Z výsledků vyplývá, že rodiče věří, že jejich dítě má ve škole kamarády. Celkově tato položka je vyhodnocena na 2. místě s pozitivním hodnocením. Ale jenom jeden z respondentů uvedl, že jeho dítě se cítí důležitým členem kolektivu. Tato četnost nám přijde extrémně nízká i vzhledem k tomu, že program *I ve mně je lídr* má za cíl zvýšit sebevědomí žáků a současně podpořit jejich vztahy ve skupině. S nepříliš pozitivním hodnocením vyšla položka 5, kde dotazovaní rodiče uvedli, že jen někdy je jejich dítě schopné navrhnout prospěšné řešení pro obě strany.⁴

---

⁴ V následujících tabulkách jsou použity zkratky R – rodič, Ž – žák pro lepší přehlednost v následujících tabulkách. Pokud se položky ve znění úplně shodují, uvádíme je z pozice rodiče. V případech, kde dochází k mírným změnám, uvádíme je v obou případech.

Tab. 18 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 4. ročníku

Číslo R	Číslo Ž	Položky z pohledu rodiče.	Vážený průměr R	Vážený průměr Ž
13	39	Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost.	1,42	1,35
4	14	Moje dítě odevzdává úkoly včas.	1,53	1,50
1	1	Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky.	1,58	1,42
2	4	Moje dítě se snaží napravovat svoje chyby.	1,68	1,46
14	41	R: Učitel mého dítěte má zájem o to, jak se mu daří. Ž: Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	1,74	1,62
8	34	R: Moje dítě pracuje dobře ve skupině. Ž: Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,79	1,69
12	32	Moje dítě se svěří dospělému se svými problémy.	2,00	1,65
9	7	Moje dítě si dává cíle, díky nimž se chce vylepšit školní výsledky.	2,32	2,08
10	10	Moje dítě plní své cíle, dotahuje do konce své plány.	2,33	1,54
23	6	R: Moje dítě si zorganizuje čas tak, aby se vždy zodpovědně připravilo na výuku. Ž: Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,37	1,62
7	27	R: Moje dítě si vyslechne od druhých i ty názory, které samo nesdílí. Ž: Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	2,79	1,38
11	21	R: Moje dítě hledá možnosti, jak přibrat k činnosti děti, které by se mohli cítit vyloučené. Ž: Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	2,83	2,50
3	20	R: Moje dítě přemýšlí o tom, jak doma pomoci, a to i bez říkání. Ž: Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,89	2,00
6	29	Když se moje dítě dostane do sporu se sourozencem nebo kamarádem, je tím, kdo se jako první snaží pochopit pohled druhé strany.	3,37	2,00

Na první pozici skončili položky 13 a 39. Společně ukazují, že trávení volného času svých dětí je pro rodiče důležitou součástí a tyto volnočasové aktivity u svých dětí podporují. Na druhém místě v tabulce s položkami rodičů označili, že jejich děti odevzdávají téměř vždy úkoly včas. S položkou určenou pro žáky s číslem 14 spolu souhlasí, vážené průměry obou položek jsou s rozdílem pouhých 0,03. Položky 1 u obou tabulek směřují

k zodpovědnosti vzhledem ke školním výsledkům. Rozdíl v souhlasu je též nepatrný. Na souhlasné pozici se nacházejí i položky 2; 4. V žádné z položek žáci neoznámili více negativních hodnot v porovnání s rodiči. V položkách, ve kterých se výzkum nejvíce rozchází, je v číslech 7 a 27. Druhý velký rozdíl v souhlasu s položkou je v položkách 3 a 20. Kdy se rodiče domnívají, že jejich děti by mohly doma více pomáhat, kdežto více žáků uvedlo, že doma pomáhají i bez prosb rodičů.

Dotazníky pro rodiče žáků 5. ročníku. N = 38 rodičů a 48 žáků.

Tab. 19 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 5. ročníku

Číslo	Položka	Vážený průměr
15	Moje dítě má ve škole kamarády.	1,24
21	Tato škola motivuje děti k učení.	2,11
18	Vidím pokrok, který moje dítě dělá na cestě ke vzdělávacím cílům.	2,21
20	Moje dítě cítí, že je důležitým členem školního kolektivu.	2,24
22	Tato škola rozvíjí silné stránky mého dítěte.	2,37
5	Když se s dítětem dostaneme do sporu, je schopné navrhnout řešení, které je prospěšné pro obě strany.	2,50
24	Moje dítě přichází ze školy nadšené.	2,66

Rodiče žáků 5. ročníku označili položku 15 největším pozitivním hodnocením. Tak tomu je i u 7. a 9. ročníku, nicméně zde se jedná o nejmenší vážený průměr k této položce. Nejlépe v porovnání s ostatními rodiči je hodnocená i položka 21, rodiče 5. ročníku nejvíce věří, že škola motivuje děti k učení. Poměrně dobrým průměrem je hodnocená i položka č. 18, kde více rodičů vidí pokroky ke vzdělávacím cílům jejich dětí. Položka 24 ale pořád vychází s horším průměrem.

Tab. 20 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 5. ročníku

Číslo R	Číslo Ž	Položky z pohledu rodiče.	Vážený průměr R	Vážený průměr Ž
13	39	Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost.	1,50	1,33
8	34	R: Moje dítě pracuje dobře ve skupině. Ž: Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,53	1,73
4	14	Moje dítě odevzdává úkoly včas.	1,68	1,71
2	4	Moje dítě se snaží napravovat svoje chyby.	1,74	1,48
1	1	Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky.	1,82	1,29
12	32	Moje dítě se svěří dospělému se svými problémy.	2,03	1,81
14	41	R: Učitel mého dítěte má zájem o to, jak se mu daří. Ž: Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	2,13	2,21
7	27	R: Moje dítě si vyslechne od druhých i ty názory, které samo nesdílí. Ž: Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	2,18	1,60
10	10	Moje dítě plní své cíle, dotahuje do konce své plány.	2,43	1,98
23	6	R: Moje dítě si zorganizuje čas tak, aby se vždy zodpovědně připravilo na výuku. Ž: Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,45	1,58
9	7	Moje dítě si dává cíle, díky nimž se chce vylepšit školní výsledky.	2,53	2,31
6	29	Když se moje dítě dostane do sporu se sourozencem nebo kamarádem, je tím, kdo se jako první snaží pochopit pohled druhé strany.	2,63	2,25
11	21	R: Moje dítě hledá možnosti, jak přibrat k činnosti děti, které by se mohli cítit vyloučené. Ž: Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	2,70	3,06
3	20	R: Moje dítě přemýšlí o tom, jak doma pomoci, a to i bez říkání. Ž: Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,71	2,35

Rodiče a žáci 5. ročníku odpovídali podobným hodnocením u položky 4 v dotazníku pro rodiče a 14 v žakovských dotaznících. Vidíme tedy velmi vzájemnou shodu ve výrocích. Mohli bychom říci, že žáci 5. ročníku umí plánovat své aktivity tak, aby se do školy připravovali, co se týče úkolů svědomitě a rodiče s to vidí stejně. Avšak v mírném rozporu s naším tvrzením je fakt, že největší rozdíl v položkách je v dotazníku

pro rodiče v položce 23 a u žáků se jedná o položku 6, které o připravenost žáků do školy vypovídá obecněji než jenom položka s úkoly. Výsledky u rodičů řadíme do střední části odpovědí, proto naše tvrzení úplně nevyvrací. Rozdíl mezi položkami vznikl hlavně tím, že 10 rodičů uvedlo spíše záporné hodnoty, zatímco žáci pouze 2.

Dotazníky pro rodiče žáků 7. ročníku. N = 25 rodičů a 36 žáků.

Tab. 21 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 7. ročníku

Číslo	Položka	Vážený průměr
15	Moje dítě má ve škole kamarády.	1,30
20	Moje dítě cítí, že je důležitým členem školního kolektivu.	2,09
18	Vidím pokrok, který moje dítě dělá na cestě ke vzdělávacím cílům.	2,17
21	Tato škola motivuje děti k učení	2,22
22	Tato škola rozvíjí silné stránky mého dítěte.	2,61
5	Když se s dítětem dostaneme do sporu, je schopné navrhnout řešení, které je prospěšné pro obě strany.	2,74
24	Moje dítě přichází ze školy nadšené.	3,09

Rodiče žáků 7. ročníku uvedli, že jejich dítě má ve škole kamarády. Na tuto otázku odpověděli s největším souhlasem vůbec. Důležité ale je, že zároveň většina z nich věří, že je jejich dítě důležitým členem kolektivu. Být důležitým členem kolektivu odpovídá myšlenkám programu *I ve mně je lídr*. Více pozitivněji než u rodičů žáků ve 4. i v 5. ročníku vyplývá otázka 21, která odpovídá průměrnému skóre. Můžeme tedy tvrdit, že se rodiče domnívají, že škola jejich děti spíše k učení motivuje.

Tab. 22 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 7. ročníku

Číslo R	Číslo Ž	Položky z pohledu rodiče.	Vážený průměr R	Vážený průměr Ž
13	39	Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost.	1,43	1,54
8	34	R: Moje dítě pracuje dobře ve skupině. Ž: Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,52	2,39
4	14	Moje dítě odevzdává úkoly včas.	1,61	1,63
14	41	R: Učitel mého dítěte má zájem o to, jak se mu daří. Ž: Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	1,61	2,56
2	4	Moje dítě se snaží napravovat svoje chyby.	1,96	1,89
7	27	R: Moje dítě si vyslechne od druhých i ty názory, které samo nesdílí. Ž: Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	2,04	1,70
12	32	Moje dítě se svěří dospělému se svými problémy.	2,04	2,21
1	1	Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky.	2,17	1,75
23	6	R: Moje dítě si zorganizuje čas tak, aby se vždy zodpovědně připravilo na výuku. Ž: Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,22	2,20
11	21	R: Moje dítě hledá možnosti, jak přibrat k činnosti děti, které by se mohli cítit vyločené. Ž: Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	2,48	3,31
9	7	Moje dítě si dává cíle, díky nimž se chce vylepšit školní výsledky.	2,52	2,83
10	10	Moje dítě plní své cíle, dotahuje do konce své plány.	2,78	2,61
6	29	Když se moje dítě dostane do sporu se sourozencem nebo kamarádem, je tím, kdo se jako první snaží pochopit pohled druhé strany.	2,79	2,70
3	20	R: Moje dítě přemýšlí o tom, jak doma pomoci, a to i bez říkání. Ž: Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	3,00	2,52

Rodiče a žáci 7. ročníku se shodují v tvrzení týkající se zájmových aktivit žáků. S největším rozdílem v hodnocení položek se setkáváme u rodičů v položce 14 a u žáků v položce 41. Jedná se o položku, zda se učitel zajímá o to, jak se žákovi daří. Rodiče hodnotí položku více pozitivněji než jejich děti. Další nesrovnalost v odpovědích nacházíme u položek 11 a 21. V ostatních případech lze říci, že rodiče a žáci odpovídali podobným způsobem. Dále můžeme hodnotit, že v šesti případech z osmi žáci hodnotili položky více negativně než jejich rodiče.

Dotazníky pro rodiče žáků 9. ročníku. N = 23 rodičů a 24 žáků.

Tab. 23 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 9. ročníku

Číslo	Položka	Vážený průměr
15	Moje dítě má ve škole kamarády.	1,43
20	Moje dítě cítí, že je důležitým členem školního kolektivu.	1,96
18	Vidím pokrok, který moje dítě dělá na cestě ke vzdělávacím cílům.	2,04
21	Tato škola motivuje děti k učení	2,26
5	Když se s dítětem dostaneme do sporu, je schopné navrhnout řešení, které je prospěšné pro obě strany.	2,74
22	Tato škola rozvíjí silné stránky mého dítěte.	2,83
24	Moje dítě přichází ze školy nadšené.	3,17

Položka 18 je nejlépe hodnocena právě mezi rodiči žáků 9. ročníku. Osm z nich uvedlo jednoznačný souhlas s pokrokem, který dělá jejich dítě vzhledem ke vzdělávacím cílům. Jako již obvykle velmi pozitivně dopadla položka 15. I z položky 22 můžeme usuzovat spíše kladný postoj rodičů vůči škole a zavedenému programu *I ve mně je lídr*, přestože se o 0,33 nevešla do intervalu s průměrným skóre.

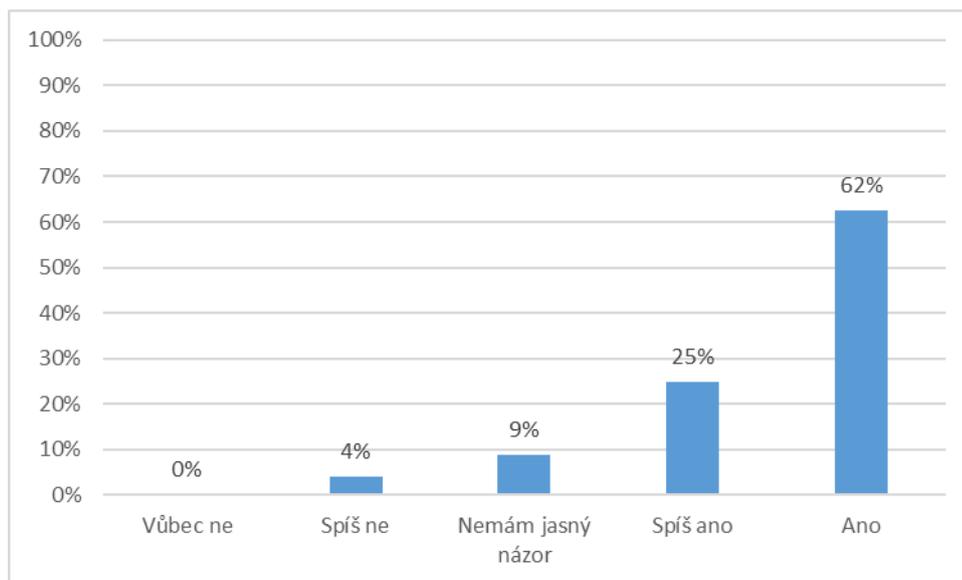
Tab. 24 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 9. ročníku

Číslo R	Číslo Ž	Položky z pohledu rodiče.	Vážený průměr R	Vážený průměr Ž
8	34	R: Moje dítě pracuje dobře ve skupině. Ž: Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	1,52	2,13
4	14	Moje dítě odevzdává úkoly včas.	1,74	1,83
1	1	Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky.	1,91	1,46
2	4	Moje dítě se snaží napravovat svoje chyby.	1,91	1,67
23	6	R: Moje dítě si zorganizuje čas tak, aby se vždy zodpovědně připravilo na výuku. Ž: Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	2,04	2,79
7	27	R: Moje dítě si vyslechne od druhých i ty názory, které samo nesdílí. Ž: Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	2,26	1,50
14	41	R: Učitel mého dítěte má zájem o to, jak se mu daří. Ž: Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	2,35	3,00
13	39	Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost.	2,39	1,42
6	29	Když se moje dítě dostane do sporu se sourozencem nebo kamarádem, je tím, kdo se jako první snaží pochopit pohled druhé strany.	2,48	2,54
12	32	Moje dítě se svěří dospělému se svými problémy.	2,65	3,13
9	7	Moje dítě si dává cíle, díky nimž se chce vylepšit školní výsledky.	2,70	3,00
10	10	Moje dítě plní své cíle, dotahuje do konce své plány.	2,70	2,75
11	21	R: Moje dítě hledá možnosti, jak přibrat k činnosti děti, které by se mohli cítit vyloučené. Ž: Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	2,70	3,39
3	20	R: Moje dítě přemýšlí o tom, jak doma pomoci, a to i bez říkání. Ž: Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	2,91	2,88

Poprvé u hodnocení rodičů a žáků se setkáváme s tak velkým rozdílem u položek 13 a 39, které se dříve objevovali s velmi dobrým pozitivním hodnocením. U rodičů žáků 9. ročníku se položka 13 velmi propadla, kdežto u žáků zůstává kladně hodnocená. Překvapivě žáci s rodiči podobně odpovídali na položku 3 a 21. Dalším zjištěním je, že žáci se zvyšujícím ročníkem hodnotí položky více negativně než jejich rodiče (jedná se o

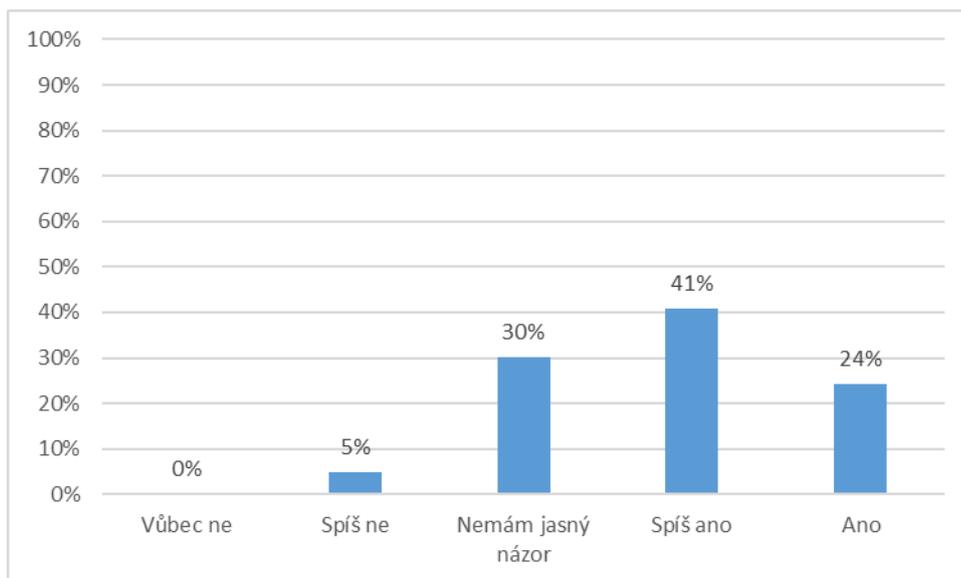
9 položek, které hodnotili žáci hůře). Tentokrát tedy žáci převýšili v negativním hodnocení své rodiče.

V další části analýzy dotazníků pro rodiče hodnotíme otázky 16, 17, 19 a 25, které vycházejí z celkových dat napříč ročníky jejich dětí. Jedná se o otázky spíše obecné týkající se školy.

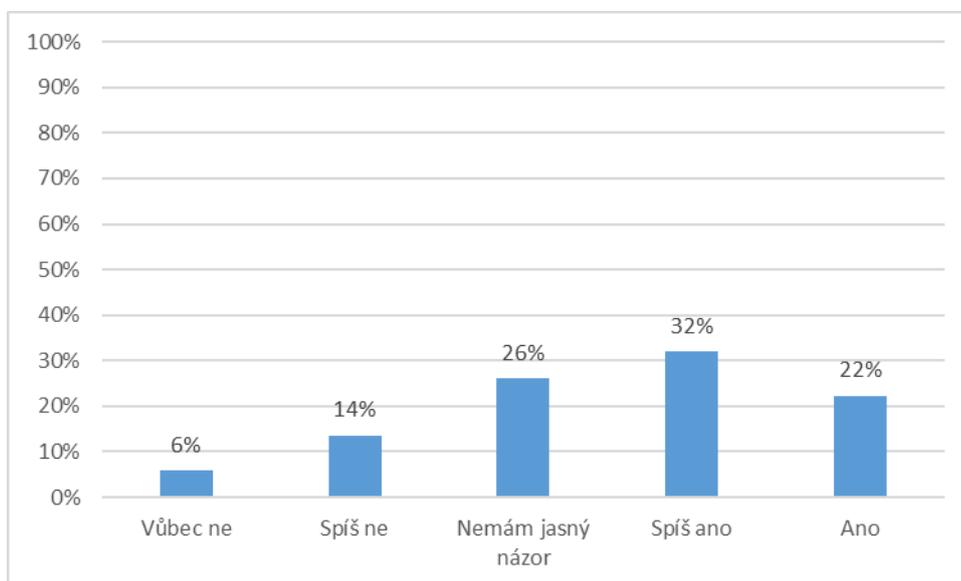
Graf 1 - Položka 16 – Učitel mého dítěte dobře vede třídní schůzky (n = 101)

Nejvíce respondentů uvedlo, že souhlasí s tvrzením uvedeným v položce 16. Nikdo z rodičů ne zvolil možnost vůbec ne a pouhých 4 % rodičů se domnívá, že učitel jejich dětí spíše hůře vede třídní schůzky. Z grafu 1 vyplývá, že rodiče jsou spokojeni s tím, jak probíhají třídní schůzky.

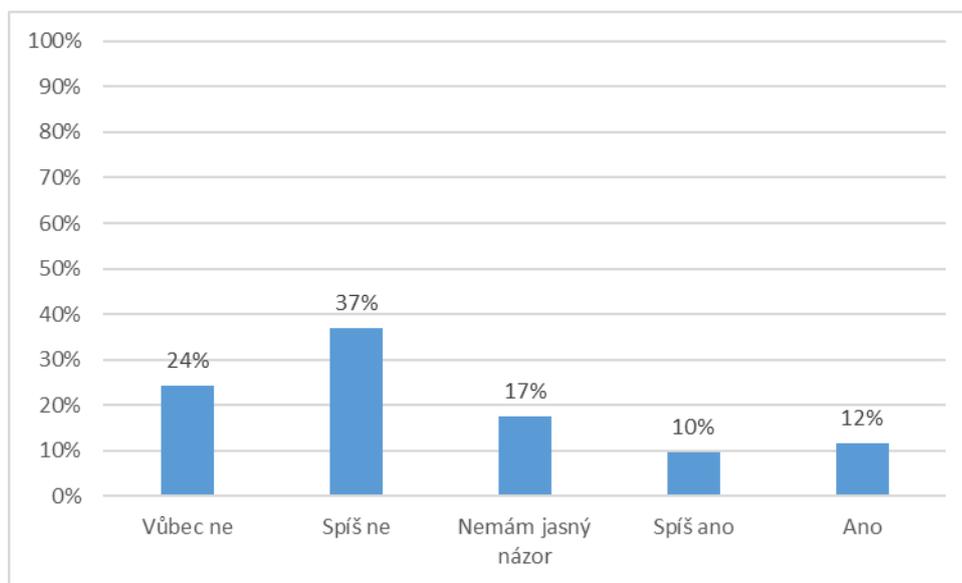
Graf 2 - Položka 17 – Tato škola poskytuje dětem možnosti, jak se cvičit v dovednostech potřebných pro vedení sebe sama i druhých (n = 103)

Výsledky, které nám poskytuje graf 2, ukazují největší rozložení četností odpovědí v možnosti spíše ano, dalších 24 % rodičů uvedlo absolutní souhlas s položkou. Opět jen malé procento respondentů uvedlo, že nevidí, jaká škola poskytuje možnosti pro zlepšení dovedností svých dětí ve vedení sebe sama a druhých.

Graf 3 - Položka 19 – Učitel mi navrhuje konkrétní možnosti, jak mohu svému dítěti pomoci k lepším výsledkům (n = 103)

Rodiče byli velmi spokojeni s tím, jak učitelé vedou třídní schůzky, v grafu 3 se jedná o konkrétní možnosti, které učitel nabízí rodičům, jak pomoci svému dítěti. Celkem 6 % dotazovaných respondentů uvedlo, že k takové situaci vůbec nedochází a 14 % rodičů zaškrtnulo spíše ne. Největší procento zastoupení je ale stále v kladných hodnotách. Výsledky korespondují s grafem 1.

Graf 4 - Položka 25 – S dítětem doma mluvíme o 7 návycích (n = 103)

Tato položka vyšla svým hodnocením opačným způsobem než ty předešlé. Vždy se totiž jednalo o položku, která v souhrnných výsledcích dopadla nejhůře napříč všemi dotazníky určenými pro rodiče. Pouhých 22 % z respondentů uvedlo, že s jejich dítětem tematiku 7 návyků probírají. Možnosti, jak o návycích s dítětem hovořit jsou popsány v publikacích (Podkapitoly 2.2.2 a 2.2.4), které vždy myslí na to, jak rodiče a žáky společně zapojit do diskuse. (Může se jednat o publikaci 7 návyků šťastných dětí nebo 7 návyků spokojené rodiny.) Vzhledem k výsledkům grafu 4 potvrzujeme, že šíření 7 návyků do rodiny má velký prostor ke zlepšení.

5.4 Shrnutí analýzy dotazníků pro rodiče

V rámci ročníku je největší rozdíl mezi odpověďmi rodičů a žáků ve 4. ročníku, kde žákovské odpovědi jsou nastaveny velmi kladně. V tomto případě se nestalo, aby žákovské odpovědi měly horší vážený průměr položky než jejich rodičů. Vzestupně s ročníkem stoupá počet případů, kdy žáci ohodnotili své odpovědi více záporně než jejich rodiče. S největším souhlasem rodičů a žáků u jednotlivých položek se setkáváme

u 7. ročníku, kde se s rozdílem maximálně 0,09 shodli s rodiči na 4 položkách. Postoj rodičů k položkám řazeným k tématům školy a učitelů vycházejí více pozitivně.

Položka, která je hodnocena nejvíce negativním způsobem je položka 25, kterou jsme hodnotili zvlášť, protože nabízí největší možnosti k diskuzím mezi školou, rodiči a žáky, aby téma 7 návyků více prostoupilo mimo školu. Položky, které jsou rodiči žáků hodnoceny nejvíce pozitivně, jsou 15 a 16.

Mezi návyky, které rodiče označovali nejvíce pozitivním hodnocením vzhledem k chování jejich dětí, patří tyto návyky:

- Návyk 1: Buďte proaktivní, který zmínili položkou 1 „Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky“.
- Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo, kde rodiče souhlasili s tvrzením „Moje dítě odevzdává úkoly včas“.
- Návyk 6: Vytvářejte synergii se souhlasem u položky 8 „Moje dítě pracuje dobře ve skupině“.
- Návyk 7: Ostřete pilu, kde uvedli „Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost“.

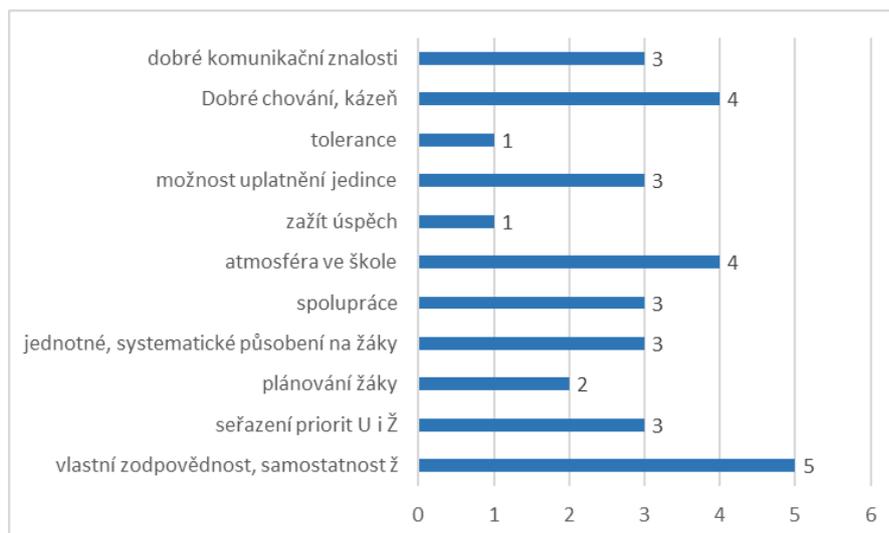
V porovnání s žáky vyjadřují stejný názor v nejlépe hodnocených návycích kromě Návyku 6. Ostatní návyky zařadili žáci stejně jako rodiče i stejným zněním položek v jejich dotazníku.

Rodiče neoznačili ani jednu položku svým hodnocením nejvíce souhlasným postojem (v. pr. do 1,80) Návyk 2: Začínáte s myšlenkou na konec, Návyk 4: Myslete způsobem výhra-výhra a Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni. Stejně tak jako se rodiče s žáky shodli na nejvíce užívaných návycích, je vidět i shoda mezi návyky, které žáci tolik při svém jednání neaplikují. U žáků nejhůře vyšel Návyk 2 a Návyk 4.

5.5 Analýza dotazníků pro učitele a ředitele školy

Dotazník pro učitele je sestaven z 52 položek. Dvě otázky jsou otevřené. 29 položek je uzavřených a zbytek položek je nastaveno na odpovědi ano – ne. Pro ředitele školy je obdobný dotazník s 36 položkami, kde jsou dvě otázky otevřené.

První otázka v dotazníku pro ředitele školy je informativní a říká, že je 4 roky a déle zapojená do projektu *I ve mně je lídr*.

Graf 5 - Co je podle Vás hlavním přínosem programu I ve mně je lídr? (n= 12)

V této otevřené otázce neodpověděli všichni učitelé (zkratka U), proto použitý soubor není tak velký. Z grafu 5 je zřejmé, že největším přínosem podle učitelů je zodpovědnost a samostatnost žáků (zkratka Ž). Dále s větší četností učitelé zmínili dobré chování a kázeň žáků. Ve stejném počtu uvedli i zlepšenou atmosféru ve škole. U položek kromě „tolerance a zažít úspěch“ napsali učitelé vícekrát stejné odpovědi. Vidíme, že učitelé mají podobné názory na přínos tohoto projektu. V této otázce odpověděl ředitel školy „jednotný cíl a pravidla“. Toto tvrzení se objevilo i u učitelů s počtem tří.

Tab. 25 - Porovnání položek dotazníků pro učitele a ředitele školy (n= 21; 1)

Položka ředitel	Položka učitelé	Znění	Spíš ano	Ano	Procenta ředitel
3	4	Podporuji program I ve mně je lídr.	24 %	67 %	40 – 59 %
5	5	Usiluji o to, abych byl ve škole sám příkladem 7 návyků.	29 %	67 %	40 – 59 %
6	7	Aktivně pracuji na tom, abych se zlepšoval po profesní stránce.	38 %	62 %	40 – 59 %
4	8	Jedním z cílů mé práce je rozvíjet vlohy každého žáka.	24 %	76 %	60 – 79 %
7	11	Jsem přesvědčen, že se každý žáků může stát lídrem.	43 %	19 %	40 – 59 %
8	12	Dbám na to, aby každý žák v mé třídě mohl mít nějakou roli lídra.		95 %	60 – 79 %
9	13	Dbám na to, aby se žáci podíleli na vytváření rolí.		90 %	60 – 79 %
10	14	Dbám na to, aby žáci měli možnost k vyjádření názoru.		100 %	40 – 59 %

V této tabulce porovnáváme položky, kde ředitel školy určuje, kolik procent učitelů se ztotožňuje s danými tvrzeními. V posledních třech položkách nejsou uvedené hodnoty pro „spíše ano“, protože tyto otázky byly položeny jen ano – ne. Pokud budeme počítat s absolutním souhlasem učitelů, nejvíce odpovídající položky s ředitelem školy jsou 4 a 8. Když počítáme obě kladné položky dohromady, učitelé jednoznačně přikládají rozvoji vloh u žáků velkou důležitost. Méně než čtvrtina učitelů věří, že každý z žáků se může stát lídrem, více se přiklání k variantě „spíše ano“. Jinak učitelé odpovídali hodně pozitivně, častěji více kladně, než se domníval ředitel školy.

Tab. 26 - Využívání materiálů k projektu I ve mně je lídr (n = 21)

Číslo	Položka	Vážený průměr
6	Přispívám do informačního zpravodaje.	1,57
17	Používám manuály a pracovní sešity I ve mně je lídr.	2,67
21	Používám materiály I ve mně je lídr pro využití v hodinách.	3,40
20	Pracuji s ukázkami ze Sešitů úspěchů.	3,47
18	Používám materiály k programu I ve mně je lídr dostupné online.	3,89
19	Používám videa pro školní třídy.	4,19
22	Navštěvuji facebookovou skupinu 7 návyků doma i ve škole.	4,62

Nejhůře učitelé ohodnotili položku 22, kde uvedli, že nenavštěvují tuto sociální síť k účelu další informovanosti k 7 návykům. Ani další položky učitelé neoznačili tak pozitivně. Nejvíce učitelů přispívá do informačního zpravodaje a používá manuály a pracovní sešity.

Tab. 27 - Zařazování výukových metod při hodinách (n= 21)

Číslo	Položka	Vážený průměr
9	Vedu žáky k tomu, aby byli zodpovědní za svoje činy a jednání.	1,00
10	Nabízím žákům podporu, aby věděli, že se mi můžou svěřit s jejich problémy.	1,19
27	Dávám žáků prostor se aktivně účastnit hodiny.	1,29
16	Začleňuji principy 7 návyků do běžné výuky.	1,40
24	Probírám s žáky, co je cílem hodiny.	1,43
28	Hodnotím efektivitu své výuky a metod.	1,84
23	Plánuji hodiny, které u žáků rozvíjejí dovednosti analytického a kritického myšlení.	1,95
26	Poskytuji žákům příležitosti k tomu, aby se učili navzájem.	1,95
15	Žáky přímo vyučuji 7 návykům.	2,10
25	Začleňuji práci, kde žáci řeší v malých skupinkách reálné problémy.	2,14

Nejdříve se zaměříme na implementaci 7 návyků do výuky, vypovídají o tom položky 16 a 15. Učitelé vybrali, že často začleňují 7 návyků do běžné výuky, je to řešení, které k tomu vybízí a ukazuje 7 návyků v reálných situacích. Žákům to jistě pomáhá lépe 7 návyků pochopit a chovat se podle nich. V položce 15 učitelé nejvíce vybírali položku „jednou za týden“, která nejspíš odpovídá hodině etické výchovy.

Všichni respondenti odpověděli na položku 9 absolutním souhlasem. Odpovídá to i zjištěným výsledkům z žakovských dotazníků, kde žáci řadili Návyk 1 mezi nejvíce souhlasné položky. Velmi pozitivně vyzněla položka 10 hovořící o podpoře, která je ze strany učitelů nabízena žákům. Bohužel ve srovnání s položkou 42 v dotazníku pro žáky jsou hodnoty spíše odlišné, zejména u 7. a 9. ročníku. Vážené průměry této položky jsou v tabulce 28.

Tab. 28 - Položka 42: Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech

Číslo	4. ročník	5. ročník	7. ročník	9. ročník
42	1,89	2,50	3,06	3,71

V dotazníku pro rodiče je tato položka zastoupena č. 14: Učitel mého dítěte se zajímá o to, jak se mu daří. Zde jsou hodnoty u rodičů žáků 4. ročníku a 7. ročníku více pozitivní a směřují k tvrzení učitelů.

Tab. 29 - Položka 14: Učitel mého dítěte se zajímá o to, jak se mu daří

Číslo	4. ročník	5. ročník	7. ročník	9. ročník
14	1,74	2,13	1,61	2,35

Tab. 30 - Atmosféra školy (n = 21)

Číslo	Znění	Vážený průměr
32	Rozšíření vizuálních prvků programu v prostorách školy.	1,24
34	Rozšíření vyvěšeného poslání tříd a školy.	1,33
29	S kolegy sdílím úspěchy žáků a učitelů.	1,38
31	Když se nějakému žákovi nedaří, radím se s kolegy, jak žákovi nejlépe pomoci.	1,48
30	Ke společnému hledání řešení konfliktů a problémů s kolegy využívám návyky 4, 5, 6.	1,81
33	Rozšíření používání jazyku 7 návyků.	1,81

V této tabulce řešíme vztahy mezi učiteli a rozšíření prvků programu *I ve mně je lídr* ve škole. Učitelé a ředitel školy vybírali z možností nulové, minimální, částečné a výrazné. Učitelé uvedli, že vizuální prvky programu jsou ve škole výrazné, podobně odpovídali i na rozšíření poslání. Ředitel školy se v tvrzení o vizuálních prvcích shoduje s dotazovanými učiteli, v případě vyvěšení poslání tříd a školy, ale uvedl variantu částečně. Na většinu položek jsou kladné odpovědi, pouze dvě o jednu setinu nepatří k nejvíce pozitivním. Prvky programu jsou na této škole vidět a učitelé mají mezi sebou dobré vztahy.

Tým majáku je skupina pedagogů, která se zabývá rozvojem programu ve škole a plánování akcí na podporu tohoto programu. Žákovský Tým majáku tvoří zvolení zástupci tříd, kteří diskutují nad otázkami vycházející z řad žáků. Náměty poté předávají vedení školy k řešení.

Tab. 31 - Tým majáku školy (n= 21)

Číslo	Znění	Ano	Procenta	Ne	Procenta	Ředitel
2	Naše škola má Tým Majáku.	21	100 %	0	0 %	-
3	Jsem členem Týmu Majáku naší školy.	8	38 %	13	62 %	Ano
Jakým způsobem Tým Majáku podporuje učitele?						
35	Sdílí s nimi typy a zkušenosti učebních plánů k vedení hodin.	15	75 %	5	5 %	-
36	Poskytuje jim zdroje na podporu zavádění programu I ve mně je lídr do učebních osnov.	17	81 %	4	19 %	Ano
37	Pravidelně komunikuje na téma programu I ve mně je lídr.	17	81 %	4	19 %	Ne
38	Plánuje akce podporující program I ve mně je lídr.	21	100 %	0	0 %	-
39	Naše škola má Žákovský Tým majáku, který spolupracuje s učitelským Týmem majáku.	14	67 %	7	33 %	Ano

Z dotazovaných respondentů bylo 8 členů Týmu majáku. Tento Tým se podle ředitele školy schází alespoň jednou za měsíc. Této schůze se aktivně účastní i ředitel školy. Všichni se shodli na tom, že plánují akce pro podporu programu. Z dotazníku vyplývá, že Tým majáku poskytuje zdroje na podporu zavádění programu do učebních osnov a nad tematikou programu pravidelně diskutuje. Je zajímavé, že 33 % učitelů uvedlo, že jejich škola nemá žákovský Tým majáku. Když 67 % dotázaných učitelů odpovědělo, že ano, budeme považovat, že na škole žákovský Tým majáku je. Také ředitel školy uvádí, že žákovský Tým majáku mají. Tímto způsobem by určitě šlo z role žáka ovlivnit dění ve škole, na tuto otázku jsme se ptali žáků, kteří odpovídali postupně v ročníku 1,65; 2,33; 2,39; 2,29. Z odpovědí vyplývá, že vždy více jak polovina žáků věří, že mohou ve škole ovlivnit některá rozhodnutí. Spolupráce mezi učitelským Týmem majáku a žákovským funguje.

Tab. 32 - Zapojení rodin do projektu *I ve mně je lídr* (n= 21)

Číslo	Znění	Ano	Procenta	Ne	Procenta
40	Pořádáme Setkání 7 návyků pro rodiče.	11	58 %	8	42 %
41	Organizujeme akce podporující program <i>I ve mně je lídr</i> .	16	94 %	1	6 %
42	Při jednání s rodiči používáme jazyk 7 návyků.	16	84 %	3	16 %
43	Vedeme žáky k tomu, aby se 7 návyky doma seznamovali rodiče.	18	95 %	1	5 %
44	Naše škola pořádá akci Den leadershipu, během níž může škola předvést výsledky dosažené v programu.	14	93 %	1	7 %

V těchto položkách neodpověděli všichni z respondentů. Čtyři z pěti položek vyšly velmi pozitivně, je vidět, že škola chce prezentovat program *I ve mně je lídr* a přizvat rodiče k dění ve škole. Nejvíce souhlasná položka je 43. Z grafu 4: S dítětem doma mluvíme o 7 návycích vidíme, že zatím jen v 22 % dochází v rodinách k aktivní diskusi o 7 návycích. Také až 84 % učitelů uvedlo, že jednají s rodiči jazykem 7 návyků, tím také podporují zájem rodičů o toto téma.

Tab. 33 - Cíle tříd a školy (n= 21; 1)

Číslo	Znění	Ano	Procenta	Ne	Procenta	Ředitel
46	Učím žáky dávat si skutečně nejdůležitější cíle formulované jako: z „X“ do „Y“ a zároveň do kdy.	18	90 %	2	20 %	-
47	Ke sledování pokroku v dosahování třídních cílů máme tabulku výsledků ve třídě.	8	40 %	12	60 %	-
48	Pomáhám žákům sledovat jejich pokrok k cílům s využitím Sešitů úspěchů.	6	33 %	12	67 %	-
49	Škola má stanovené 2 – 3 cíle.	20	95 %	1	5 %	Ano
50	Ke sledování pokroku školy v dosahování cílů používáme tabulku výsledků.	6	35 %	11	65 %	Ano
51	Pro třídu nastavuji takové cíle, které jsou v souladu s cíli školy.	20	95 %	1	5 %	Ano

Problematika cílů se zařadila u žáků jako hůře hodnocená. Je vidět, že učitelé ukazují svým žákům, jak cíle nastavovat, ale už menší procento učitelů pomáhá žákům sledovat dané pokroky ve stanovených cílech. Dobrým příkladem je i to, že sama škola má stanovené cíle, se kterými dále pracuje a snaží se jich dosáhnout. Až 95 % dotazovaných

učitelů uvedlo, že školní cíle potom zapracovávají se žáky do jejich třídních cílů, kde 40 % procent z nich využívá i tabulku výsledků.

Tab. 34 - Položka 52 – Jak podle Vás vaše škola plní svůj cíl zavést program *I ve mně je lídr*? (n = 21; 1)

Číslo	Špatně	S obtížemi	Dobře	Velmi dobře	Výborně	Vážený průměr
52	0	2	8	9	2	2,48

Učitelé hodnotí tuto položku do střední části váženého průměru. Jako výborné zavedení programu na škole vidí 2 učitelé, na opačné straně škály není odpověď žádného učitele. Celkově učitelé zhodnotili, že škola zavedla program *I ve mně je lídr* dobře. Ředitel školy odpověděl stejným výrokem – „dobře“ a v další položce zmiňuje, že největší překážkou lepší implementace programu je zapojení některých učitelů do tohoto programu.

5.6 Shrnutí analýzy dotazníku pro učitele a ředitele školy

Většina učitelů v dotazníku uvedla, že podporuje program *I ve mně je lídr* zavedený na jejich škole. Pedagogové napsali, že hlavním přínosem tohoto programu je rozvoj zodpovědnosti a samostatnosti žáků. Podle ředitele školy je to jednotný cíl a pravidla, k čemuž se přiklání i další učitelé. Z odpovědí respondentů vidíme, že zařazují výuku 7 návyků v rámci celého vyučovacího procesu v kombinaci s hodinou etické výchovy. U žáků se snaží podporovat jejich zodpovědnost. Ze shrnutí u dotazníku pro žáky hodnotíme Návyk 1 vypovídající o proaktivitě žáků jako jeden z nejvíce využívaných návyků. Zároveň můžeme spatřovat návaznost působení učitelů na žáky, co se týče kontroly plnění cílů. Tato oblast u obou skupin vychází s průměrným až horším hodnocením. Učitelé by mohli zvýšit práci s různými materiály, které program nabízí. V této škole se nachází vizuální prvky programu, které jistě zpříjemňují prostředí školy. Dále je zde zavedený Tým majáku podporující akce tohoto programu a diskutující s učiteli nad možnostmi předávání 7 návyků žákům. S Týmem majáku také spolupracuje žákovský Tým majáku. Škola má stanovené 2 – 3 cíle pro určité časové období, tyto cíle se snaží učitelé s žáky zapojit do třídních cílů, což podporuje propojenost celé školy. Poslední otázkou učitelé a ředitel školy zhodnotili, že program *I ve mně je lídr* je zavedený na jejich škole dobře.

ZÁVĚR

Stěžejní částí diplomové práce je popis programu *I ve mně je lídr*, který je postavený na 7 návycích vycházejících z knih Stephana R. Coveyho pro dospělé. Snahu předat tyto poznatky žákům se objevily ve škole A. B. Combs. Návyky jsou sestavené od poznávání sám sebe až ke spolupráci s ostatními. Zastřešujícím návykem je péče o vyvážený život.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké jsou postoje a názory žáků, rodičů, učitelů a ředitele školy na projekt *I ve mně je lídr*. Rovněž jsme analyzovali, jaké návyky vázající se k tomuto programu jsou v jednání žáků nejvíce ukotvené a které méně.

Z výsledků bylo zjištěno, že žáci velmi dobře využívají Návyk 7: Ostřete pilu, Návyk 1: Buďte proaktivní a Návyk 3: To nejdůležitější dávejte na první místo. Souhlasně s nimi odpovídali i jejich rodiče, kteří kromě těchto návyků označili jako zvnitřněný Návyk 6: Vytvářejte synergii. To znamená, že jsou zodpovědní za své chování, jednájí nejprve v zájmu důležitých úkolů, dobře spolupracují ve skupině a navštěvují kroužky, které jim přináší radost a tím udržují svůj život v rovnováze. Na druhou stranu data ukazují, že obě skupiny hůře hodnotili Návyk 2: Začínajte s myšlenkou na konec a Návyk 4: Myslete způsob výhra-výhra. Tyto dva návyky ukazují u žáků na nízké nastavování si cílů a také na menší aplikaci hesla „každý může získat“. Rodiče také u svých dětí hůře hodnotili Návyk 5: Nejdříve se snažte pochopit, potom být pochopeni.

Největší rozdíly jsme odhalili v dotazníkovém šetření mezi odpověďmi žáků různých ročníků. Ve čtvrtém ročníku žáci označili svým hodnocením 29 položek jako pozitivní, postupně se počet těchto pozitivně hodnocených položek snižoval až na 7 položek u žáků devátého ročníku. Naopak se u nich zvyšoval počet položek hodnocených s nejnižším souhlasem. Čtvrtý ročník z tohoto hlediska dopadl ve výzkumu nejlépe. Kladné odpovědi převažující nad negativními se objevují i u pátého ročníku, na druhém stupni jsou počty položek rozloženy opačně. Nelze určit, co nejvíce přispělo k těmto výsledkům, můžeme se jen domnívat, že v případě účinnosti programu byli děti z dotazovaných ročníků prvního stupně na začátku školní docházky, a proto se u nich projevíly tak dobré výsledky.

Z pohledu rodičů je škola hodnocena průměrným skórem. Více jak polovina rodičů uvedla, že tato škola poskytuje možnosti, jak se učit dovednostem potřebných k vedení sebe sama i druhých. Nejhůře se z dotazníků pro rodiče projevila položka o komunikaci nad 7 návyky doma s jejich dětmi.

Učitelé program *I ve mně je lídr* podporují, což uvedlo 67 % dotázaných učitelů a 24 % z nich uvedlo, že spíše ano. Často se shodli i v odpovědích týkající se hlavního přínosu tohoto programu. Ten se snaží podporovat u žáků jejich zodpovědnost, což můžeme vidět i z výsledků žakovských dotazníků. Učitelé by měli více využívat podklady, které jim tento program nabízí. Škola pořádá akce podporující tento program, které slouží k provázání vztahu školy s rodiči. Za tyto akce zodpovídá Tým majáku, který je na této škole zavedený. Aktivně se jeho schůzek účastní ředitel školy. Žáci mohou také ovlivnit některá rozhodnutí školy, protože mají zřízený žakovský Tým majáku.

Program *I ve mně je lídr* podle našeho názoru přináší do školy mnohdy opomíjené okruhy témat. Také nabízí škole jednotnou prezentaci. Z pohledu učitele umožňuje zamyslet se nad svým okruhem vlivu a jak svým jednáním pozitivně působit na žáky. Program podporuje osobní růst pedagogů i žáků. Především být si jistý sám sebou, spolupracovat a naslouchat druhým.

SEZNAM ZDROJŮ

Alternativniskoly.cz (2010). *Začít spolu*. [online]. [cit. 16. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.alternativniskoly.cz/zacit-spolu/zacit-spolu/>.

Anthroposof.cz (2018). Eurytmie. [online]. [cit. 17. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.anthroposof.cz/online/eurytmie>.

BELZS, Horst, SIEGRIST, Marco (2015). Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Praha: Grada. ISBN 978-80-262-0846-4.

COVEY, R. Stephen (2012). *I ve mně je lídr*. Jak školy a rodiče po celém světě vedou děti k tomu, aby každé z nich bylo výjimečné. FranklinCovey Co. ISBN 978-80-260-3087-4.

COVEY, R. Stephen (2017). *7 návyků spokojené rodiny*. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-482-0.

COVEY, Sean (2010). *7 návyků úspěšných teenagerů*. Praha: FC Czech, s. r. o. ISBN 978-80-254-7926-1.

COVEY, Sean (2011). *7 návyků šťastných dětí*. Praha: FC Czech, s. r. o. ISBN 978- 80-254-9993-1.

DOLEŽALOVÁ, Jana (2009). *Vzdělání – výuka – cíle – obsah výuky*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-003-0.

DVOŘÁKOVÁ, Kateřina (2018). Škola pro srdce, hlavu i ruce. *Antroposofie jako myšlenkový základ pedagogiky Rudolfa Steinera*. [online]. [cit. 17. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.waldorfb.cz/skola/antroposofie-jako-myslenkovy-zaklad-pedagogiky-rudolfa-steinera.html>.

Franklin Covey (2017). *O programu I ve mně je lídr*. [online]. [cit. 12. 12. 2017]. Dostupné z <http://www.franklincovey.cz/pro-skoly/o-programu/>.

Franklin Covey (2018). *Jak se proces zavádí do školy?* [online]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.franklincovey.cz/pro-skoly/jak-se-proces-zavadi-do-skoly/>.

Franklin Covey (2018). *Strom 7 návyků* [online obrázek]. [cit. 23. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.franklincovey.cz/pro-skoly/>.

GRECMANOVÁ, Helena, URBANOVSKÁ, Eva (1996). Waldorfská škola. Hanex. ISBN 80-85783-09-6.

HAUSENBLAS, Ondřej (2012). Dobrá škola. *Kvalitní učitel je kompetentní*. [online]. [cit. 18. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.dobra-skola.cz/ucitel/videokomentar-ucitel>.

HRDLIČKOVÁ, Alena (1994). *Alternativní pedagogické koncepce*. Pedagogická fakulta JU České Budějovice. ISBN 80-7040-104-4.

HUNČÍNOVÁ, Lucie, JEŘÁBEK, Jaroslav, KRČKOVÁ, Stanislava, LISNEROVÁ, Romana, TUPÝ, Jan (2007). *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický. ISBN 978-80-87000-07-6.

CHRÁSKA, Miroslav (2016). *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

JEŘÁBEK, Jaroslav a TUPÝ, Jan (2005). *Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN ISBN 80-87000-03-X.

Montessori ČR (2018). *Pomoz mi, abych to dokázal sám*. [online]. [cit. 10. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.montessoricr.cz/objevte-montessori/slovnicek/155-p/527-pomoz-mi-abych-to-dokazal-sam>.

NELEŠOVSKÁ, Alena a SPÁČILOVÁ, Hana (2005). *Didaktika primární školy*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1236-5.

Osobnostní a sociální výchova. *Průřezová témata*. [online]. [cit. 29. 8. 2017]. Dostupné z <http://www.prurezovatemata.cz/Metodikav%C3%BDukypr%C5%AF%C5%99ezov%C3%BDcht%C3%A9mat/Osobnostn%C3%ADasoci%C3%A1ln%C3%ADv%C3%BDchova.aspx>.

PECHÁČKOVÁ, Yveta, VÁCLAVÍK, Vladimír (2014). *Alternativní edukační koncepce v současné pedagogické praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-501-1.

PRŮCHA, Jan (1991). *Alternativní školy v západní Evropě*. Ústav pro informace ve vzdělávání. ISBN 80-211-0094-X.

PRŮCHA, Jan (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7178-999-4. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (2017)*. Národní ústav pro vzdělávání. [online]. [cit. 23. 8. 2017] Dostupné

z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/opatreni-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-kterym-se-1-1>.

RÝDL, Karel (2001). *Peter Petersen a pedagogika jenského plánu*. Praha: ISV. ISBN 80-85866-87-0.

Skutecnezdravaskola.cz, č. 1 (2018). *Naše vize*. [online]. [cit. 18. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.skutecnezdravaskola.cz/nase-vize>.

Skutecnezdravaskola.cz, č. 2 (2018). *Kritéria skutečně zdravé školy*. [online]. [cit. 18. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.skutecnezdravaskola.cz/kriteria>.

SKUTIL, Martin, Blanka KŘOVÁČKOVÁ a Martina MANĚNOVÁ (2014). *Psaní odborných textů a tvorba elektronických prezentací ve společenských vědách*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-503-5.

SKUTIL, Martin (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-778-7.

Step by step (2018). *Vzdělávací program Začít spolu*. [online]. [cit. 16. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.sbscr.cz/old/index602b.html?t=1&c=82>.

Školní vzdělávací program – I ve mně je lídr č. j.: mand/858/2016 (2016). [online]. [cit. 24. 8. 2017]. Dostupné z <http://www.mandyska.cz/index.php?s=42>.

Theleaderinme.org (2013). *Leader In Me Schools*. [online]. [cit. 28. 1. 2018]. Dostupné z <https://archive.theleaderinmeonline.org/classroom-connect>.

Theleaderinme.org (2018). *A whole-school Transformation Process*. [online]. [cit. 27. 1. 2018]. Dostupné z <http://www.theleaderinme.org/what-is-the-leader-in-me/>.

VALENTA, Josef (2006). *Osobnostní a sociální výchova*. Kladno: AISIS o. s. ISBN 80-239-4908-X.

ZELINKOVÁ, Olga (1997). *Pomoz mi, abych to dokázal*. Pedagogika Marie Montessoriové a její metody dnes. Praha: Portál. ISBN 80-7178-071-5.

ZORMANOVÁ, Lucie (2012). *Výukové metody v pedagogice*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4100-0.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Položka 16 – Učitel mého dítěte dobře vede třídní schůzky (n = 101).....	61
Graf 2 - Položka 17 – Tato škola poskytuje dětem možnosti, jak se cvičit v dovednostech potřebných pro vedení sebe sama i druhých (n = 103).....	62
Graf 3 - Položka 19 – Učitel mi navrhuje konkrétní možnosti, jak mohu svému dítěti pomoci k lepším výsledkům (n = 103).....	62
Graf 4 - Položka 25 – S dítětem doma mluvíme o 7 návycích (n = 103).....	63
Graf 5 - Co je podle Vás hlavním přínosem programu I ve mně je lídr? (n= 12)	65

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 - Společné rysy alternativních škol.....	18
Tab. 2 - Rozvíjené kompetence programem I ve mně je lídr	26
Tab. 3 - Srovnání jednotlivých knih o 7 návycích.....	36
Tab. 4 - Odpovědi žáků 4. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce.....	40
Tab. 5 - Odpovědi žáků 4. ročníku v prostřední části.....	41
Tab. 6 - Odpovědi žáků 5. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce.....	42
Tab. 7 - Odpovědi žáků 5. ročníku v prostřední části.....	43
Tab. 8 - Odpovědi žáků 5. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce	44
Tab. 9 - Odpovědi žáků 7. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce.....	45
Tab. 10 - Odpovědi žáků 7. ročníku v prostřední části.....	46
Tab. 11 - Odpovědi žáků 7. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce.	47
Tab. 12 - Odpovědi žáků 9. ročníku s nejvyšším souhlasem k dané položce.....	48
Tab. 13 - Odpovědi žáků 9. ročníku v prostřední části.....	49
Tab. 14 - Odpovědi žáků 9. ročníku s nejmenším souhlasem k dané položce	50
Tab. 15 - porovnání počtů položek v daných tabulkách	51
Tab. 16 - Vztah mezi položkami 44 s položkami 41 a 42	51
Tab. 17 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 4. ročníku	53
Tab. 18 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 4. ročníku.....	54
Tab. 19 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 5. ročníku	55
Tab. 20 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 5. ročníku.....	56
Tab. 21 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 7. ročníku	57

Tab. 22 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 7. ročníku.....	58
Tab. 23 - Položky, které nejsou jednotné u dotazníků pro rodiče a žáky 9. ročníku	59
Tab. 24 - Hodnoty položek z dotazníku pro rodiče, které jsou shodné s položkami v dotazníku pro žáky 9. ročníku.....	60
Tab. 25 - Porovnání položek dotazníků pro učitele a ředitele školy (n= 21; 1).....	65
Tab. 26 - Využívání materiálů k projektu I ve mně je lídr (n = 21)	66
Tab. 27 - Zařazování výukových metod při hodinách (n= 21)	67
Tab. 28 - Položka 42: Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech	67
Tab. 29 - Položka 14: Učitel mého dítěte se zajímá o to, jak se mu daří.....	68
Tab. 30 - Atmosféra školy (n = 21)	68
Tab. 31 - Tým majáku školy (n= 21)	69
Tab. 32 - Zapojení rodin do projektu I ve mně je lídr (n= 21).....	70
Tab. 33 - Cíle tříd a školy (n= 21; 1)	70
Tab. 34 - Položka 52 – Jak podle Vás vaše škola plní svůj cíl zavést program I ve mně je lídr? (n = 21; 1).....	71

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – obrázky

Příloha B – fotografie – vizuální prvky programu v ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové

Příloha C – Dotazník pro žáky

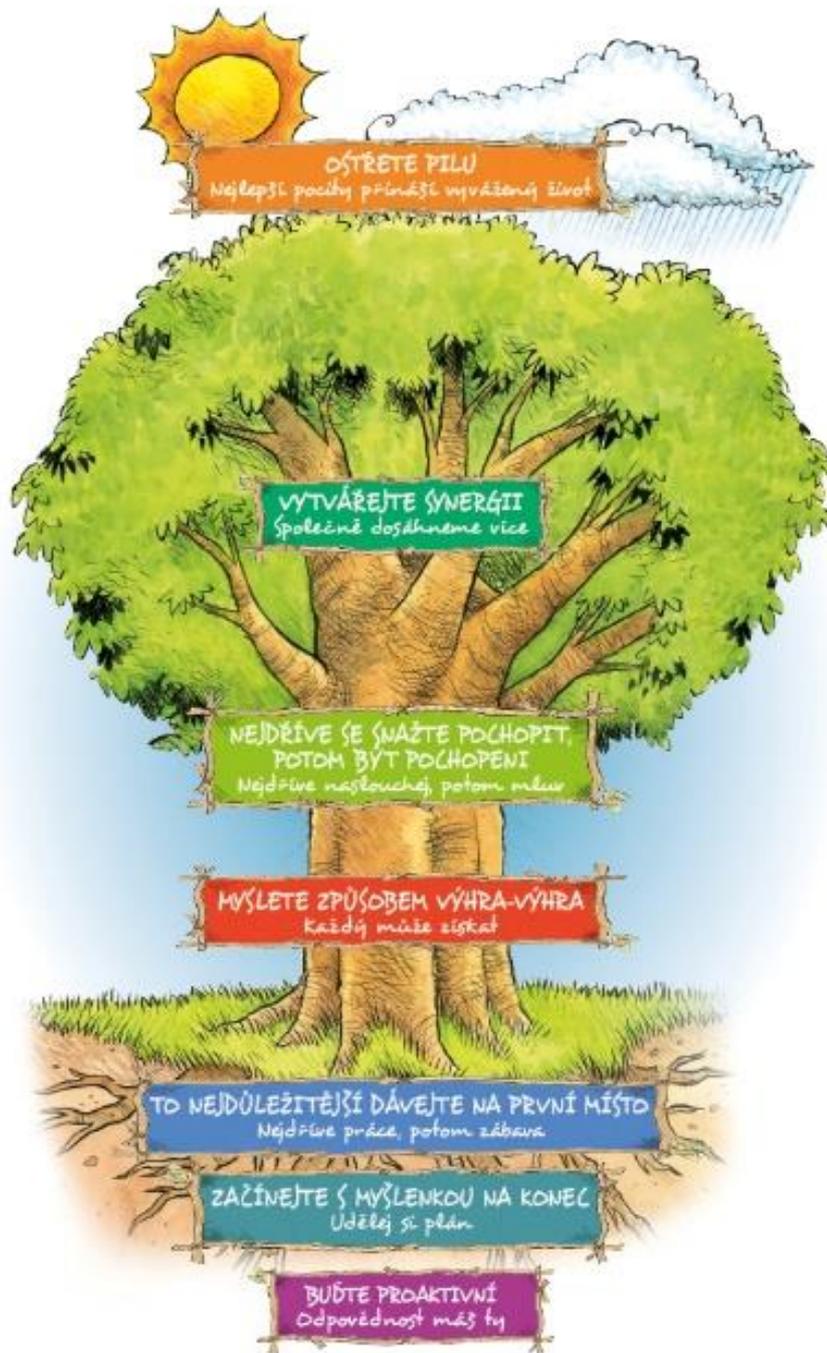
Příloha D – Dotazník pro rodiče

Příloha E – Dotazník pro učitele

Příloha F – Dotazník pro ředitele školy

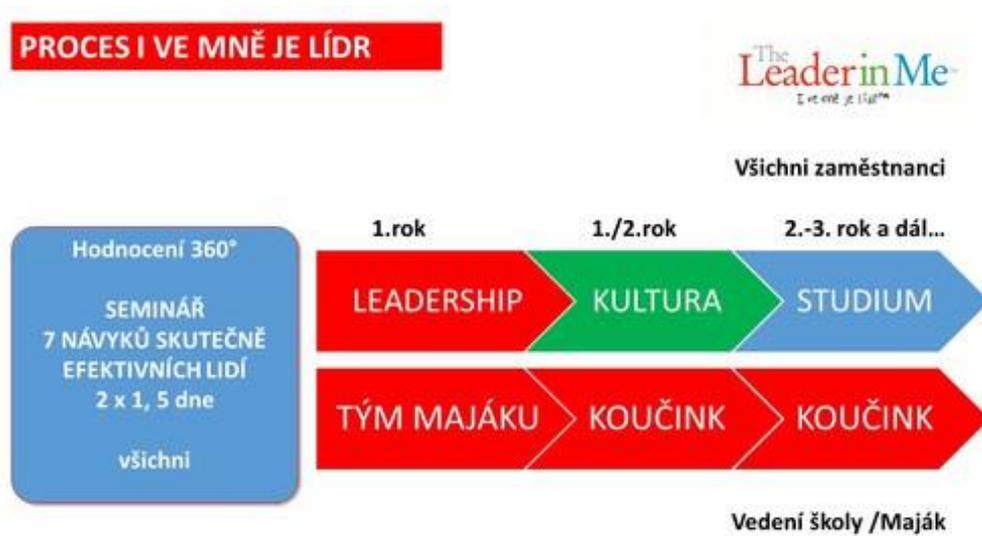
Příloha A – obrázky

Obr. 1 - Strom 7 návyků

(FranklinCovey, 2018)

Obr. 2 – Proces zavádění programu do školy

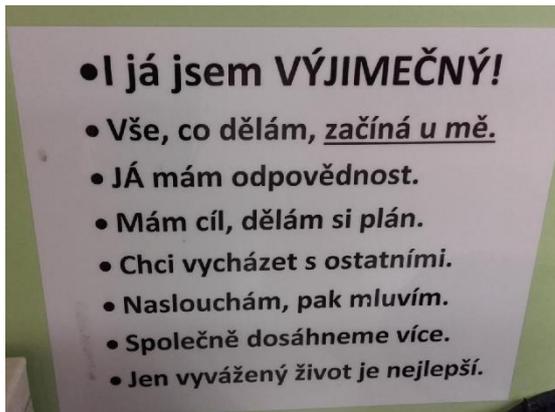
(FranklinCovey, 2018)

Příloha B – fotografie – vizuální prvky programu v ZŠ a MŠ Pohádka Hradec Králové

Vestibul školy

Vybrané prvky z jedné třídy na 1. stupni

Obal žákovské knížky

Příloha C – Dotazník pro žáky

Milí žáci,

obracím se na vás s žádostí o spolupráci při výzkumu v rámci mé diplomové práce zabývající se programem 7 návyků. Dotazník je anonymní (nepodepisujte se). Prosím vás o pečlivé zodpovězení všech otázek dotazníku. Z nabídky vyznačte vždy **JEDNU nejvíce se hodící odpověď**.

Děkuji za ochotu a spolupráci,

Iva Nyškovská

Dívka Chlapec

4. ročník 5. ročník 7. ročník 9. ročník

		Ani náhodou!	Spíš ne	Nemám jasný názor	Spíš ano	Ano!
1.	Jsem zodpovědný za to, jak si ve škole vedu.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Dokážu říct slušně „NE“, když mi druhý přikáže něco, co se mi nezdá správné.	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Když jsem smutný, přemýšlím o tom, co bych mohl udělat, aby se mi zlepšila nálada.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Snažím se napravovat svoje chyby.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Když něco zkazím, vím, že si za to můžu sám a nikoho jiného ze svého neúspěchu neobviňuji.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Když mám mít ve škole prezentaci, pečlivě se připravuji, abych dokázal jasně říct, co chci.	☐	☐	☐	☐	☐

		Takový nejsem já!	Málokdy	Někdy	Většinou	Takový jsem já!
7.	Dávám si cíle, abych si vylepšil školní výsledky.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Dělám si plány, abych stihl úkoly i domácí práce.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Píšu si, co chci dokázat.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Své cíle a plány dotahuji do konce.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Kontroluji si plnění svých cílů, abych viděl, jak v nich postupuji dopředu.	☐	☐	☐	☐	☐

		Skoro nikdy!	Málokdy	Někdy	Většinou	Skoro vždy!
12.	Mám jasno v tom, co je pro mě důležité.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ráno si uspořádám čas tak, abych beze spěchu dorazil do školy včas.	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Odevzdávám úkoly včas.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Věci do školy a potřeby na kroužky si připravuji už večer.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Když jsem doma, udělám nejdřív to, co je nejdůležitější.	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Udělám si úkoly předtím, než mám program s kamarády.	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Když vím, že mě čeká náročný den, jdu si včas lehnout.	☐	☐	☐	☐	☐

		Takový nejsem já!	Málokdy	Někdy	Většinou	Takový jsem já!
19.	Udělám i něco navíc, abych pomohl druhým.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Doma pomáhám, i když mi o to rodiče neřeknou.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Snažím se o přestávkách bavit i s dětmi, se kterými se ostatní nebaví.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Snažím se spolužákům pomáhat s učením. (př.: s D.Ú., s přípravou na písemku)	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Když se dostanu do hádky s kamarádem, řeším problém tak, abychom se oba cítili dobře.	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Výhru přeji i druhým lidem nebo týmům.	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Ostatní spolužáci mě respektují.	☐	☐	☐	☐	☐

		Skoro nikdy!	Málokdy	Někdy	Většinou	Skoro vždy!
26.	Snažím se dobře poslouchat, co druhý člověk říká, abych předešel nedorozumění.	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Chápu, že na stejnou věc můžou být různé názory.	☐	☐	☐	☐	☐
28.	Umím druhému slušně říct svůj názor.	☐	☐	☐	☐	☐
29.	Když se dostanu do sporu se sourozencem nebo někým ve škole, nejdřív se snažím pochopit názor druhých.	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Když má kamarád nějaký problém, nejdřív si ho od něj nechám vysvětlit, místo abych mu říkal, co má dělat.	☐	☐	☐	☐	☐
31.	Když něčemu ve škole nerozumím, zeptám se, abych si to vyjasnil.	☐	☐	☐	☐	☐
32.	Dospělým se můžu svěřit se svými problémy.	☐	☐	☐	☐	☐
33.	Než začnu pracovat na úkolu, poslouchám pokyny učitele.	☐	☐	☐	☐	☐

		Skoro nikdy!	Málokdy	Někdy	Většinou	Skoro vždy!
34.	Lépe se mi pracuje ve skupině než samostatně.	☐	☐	☐	☐	☐
35.	Při práci ve skupině mám nějakou roli, za kterou jsem zodpovědný.	☐	☐	☐	☐	☐
36.	Během skupinové práce se v mé skupince všichni zapojují do plnění úkolu.	☐	☐	☐	☐	☐

		Skoro nikdy!	Málokdy	Někdy	Většinou	Skoro vždy!
37.	Starám se o své zdraví.	☐	☐	☐	☐	☐
38.	Jím zdravá jídla (ovoce, zeleninu, luštěniny).	☐	☐	☐	☐	☐
39.	Kromě školy mám i různé další aktivity, které mě baví.	☐	☐	☐	☐	☐
40.	Trávím čas s lidmi, které mám rád.	☐	☐	☐	☐	☐

		Ani náhodou!	Spíš ne	Možná	Spíš ano	Ano!
41.	Můj učitel má zájem o to, jak se mi daří.	☐	☐	☐	☐	☐
42.	Se svým učitelem se můžu bavit o svých problémech.	☐	☐	☐	☐	☐
43.	Můj učitel připravuje zajímavé hodiny.	☐	☐	☐	☐	☐
44.	Hodina etické výchovy mi pomáhá pochopit a ukázat, jak se chovat dle 7 návyků.	☐	☐	☐	☐	☐
45.	Naše škola usiluje o to, abychom byli v učení co nejlepší.	☐	☐	☐	☐	☐
46.	Žáci v naší škole mohou ovlivnit některá rozhodnutí.	☐	☐	☐	☐	☐

Příloha D – Dotazník pro rodiče

Vážení rodiče,

obracím se na Vás jako studentka Pedagogické fakulty v Hradci Králové s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník slouží k výzkumnému šetření v rámci mé diplomové práce na téma Efektivita implementace programu 7 návyků na základní škole. Dotazník je anonymní.

Děkuji za Váš čas a spolupráci,

Iva Nyškovská

		Vůbec ne	Spíše ne	Nemám jasný názor	Spíše ano	Ano
1.	Moje dítě cítí zodpovědnost za to, aby mělo dobré školní výsledky.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Moje dítě se snaží napravovat své chyby.	☐	☐	☐	☐	☐

		Téměř nikdy	Málokdy	Někdy	Většinou	Téměř vždy
3.	Moje dítě přemýšlí o tom, jak doma pomoci, a to i bez říkání.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Moje dítě odevzdává úkoly včas.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Když se s dítětem dostaneme do sporu, je schopné navrhnout řešení, které je prospěšné pro obě strany.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Když se moje dítě dostane do sporu se sourozencem nebo kamarádem, je tím, kdo se jako první snaží pochopit pohled druhé strany.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Moje dítě si vyslechne od druhých i ty názory, které samo nesdílí.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Moje dítě pracuje dobře ve skupině.	☐	☐	☐	☐	☐

		Vůbec ne	Málokdy	Někdy	Většinou	Ano
9.	Moje dítě si dává cíle, díky nimž se chce vylepšit školní výsledky.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Moje dítě plní své cíle, dotahuje do konce své plány.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Moje dítě hledá možnosti, jak přibrat k činnosti děti, které by se mohly cítit vyloučené.	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Moje dítě se svěřit dospělému se svými problémy.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Moje dítě chodí na kroužky, které ho baví a přináší mu radost.	☐	☐	☐	☐	☐

		Vůbec ne	Spíše ne	Nemám jasný názor	Spíše ano	Ano
14.	Učitel mého dítěte má zájem o to, jak se mu daří.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Moje dítě má ve škole kamarády.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Učitel mého dítěte dobře vede třídní schůzky.	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Tato škola poskytuje dětem možnosti, jak se cvičit v dovednostech potřebných pro vedení sebe sama i druhých.	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Vidím pokrok, který moje dítě dělá na cestě ke svým vzdělávacím cílům.	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Učitel mi navrhuje konkrétní možnosti, jak mohu svému dítěti pomoci k lepším výsledkům.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Moje dítě cítí, že je důležitým členem školního kolektivu.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Tato škola motivuje děti k učení.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Tato škola rozvíjí silné stránky mého dítěte.	☐	☐	☐	☐	☐
23.	Moje dítě si zorganizuje volný čas tak, aby se vždy zodpovědně připravilo na výuku.	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Moje dítě přichází ze školy nadšené.	☐	☐	☐	☐	☐
25.	S dítětem doma mluvíme o 7 návycích.	☐	☐	☐	☐	☐

Příloha E – dotazník pro učitele

Vážení učitelé,

obracím se na Vás jako studentka Pedagogické fakulty v Hradci Králové s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník slouží k výzkumnému šetření v rámci mé diplomové práce na téma Efektivita implementace programu 7 návyků na základní škole. Dotazník je anonymní.

Děkuji za Váš čas a spolupráci,

Iva Nyškovská

---

1. Co je podle Vás hlavním přínosem programu I ve mně je lídr?

		Ano	Ne
2.	Naše škola má Tým majáku.	☐	☐
3.	Jsem členem Týmu majáku naší školy.	☐	☐

	Uvedte prosím, nakolik s daným tvrzením souhlasíte.	Vůbec ne	Spíše ne	Nemám jasný názor	Spíše ano	Ano
4.	Podporuji program I ve mně je lídr.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Usiluji o to, abych byl ve škole sám příkladem 7 návyků.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Přispívám do informačního zpravodaje.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Aktivně pracuji na tom, abych se zlepšoval po profesní stránce.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Jedním z cílů mé práce je rozvíjet vlohly každého žáka.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Vedu žáky k tomu, aby byli zodpovědní za svoje činy a jednání.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Nabízím žákům podporu, aby věděli, že se mi můžou svěřit s jejich problémy.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Jsem přesvědčen, že se každý žák může stát lídrem.	☐	☐	☐	☐	☐

		Ano	Ne
12.	Dbám na to, aby každý žák v mé třídě mohl mít nějakou roli lídra.	☐	☐
13.	Dbám na to, aby se žáci podíleli na vytváření rolí.	☐	☐
14.	Dbám na to, aby žáci měli možnost k vyjádření názoru.	☐	☐

	Jak často děláte ve třídě níže uvedené činnosti?	Nikdy	1 x za rok	1 x za měsíc	1 x za týden	Denně
15.	Žáky přímo vyučuji 7 návykům.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Začleňuji principy 7 návyků do běžné výuky.	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Používám manuály a pracovní sešity I ve mně je lídr.	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Používám materiály k programu I ve mně je lídr dostupné online.	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Používám videa pro školní třídy.	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Pracuji s ukázkami ze Sešitů úspěchů.	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Používám materiály I ve mně je lídr pro využití v hodinách.	☐	☐	☐	☐	☐
22.	Navštěvuji facebookovou skupinu „7 návyků doma i ve škole“.	☐	☐	☐	☐	☐

	Jak často ve své třídě využíváte následující možnosti?	Nikdy	1 x za rok	1 x za měsíc	1 x za týden	Denně
23.	Plánuji hodiny, které u žáků rozvíjejí dovednosti analytického a kritického myšlení.	☐	☐	☐	☐	☐
24.	Probírám s žáky, co je cílem hodiny.	☐	☐	☐	☐	☐
25.	Začleňuji práci, kde žáci řeší v malých skupinkách reálné problémy.	☐	☐	☐	☐	☐
26.	Poskytuji žákům příležitosti k tomu, aby se učili navzájem.	☐	☐	☐	☐	☐
27.	Dávám žákům prostor se aktivně účastnit hodiny.	☐	☐	☐	☐	☐
28.	Hodnotím efektivitu své výuky a metod.	☐	☐	☐	☐	☐

	Uvedte prosím, nakolik s daným tvrzením souhlasíte.	Vůbec ne	Spíše ne	Nemám jasný názor	Spíše ano	Ano
29.	S kolegy sdílím úspěchy žáků, učitelů.	☐	☐	☐	☐	☐
30.	Ke společnému hledání řešení konfliktů a problémů s kolegy využívám návyky 4, 5, 6.	☐	☐	☐	☐	☐
31.	Když se některému žákovi nedaří, rádím se s kolegy, jak žákovi nejlépe pomoci.	☐	☐	☐	☐	☐

	Jaké je rozšíření prvků programu I ve mně je lídr ve vaší škole.	Nulové	Minimální	Částečné	Výrazné
32.	Vizuální prvky programu v prostorách školy.	☐	☐	☐	☐
33.	Používání jazyka 7 návyků.	☐	☐	☐	☐
34.	Vyvěšené poslání tříd a školy.	☐	☐	☐	☐

	Jakým způsobem Tým majáku podporuje učitele?	Ano	Ne
35.	Sdílí s nimi tipy a zkušenosti učebních plánů k vedení hodin.	☐	☐
36.	Poskytuje jim zdroje na podporu zavádění programu I ve mně je lídr do učebních osnov.	☐	☐
37.	Pravidelně komunikuje na téma programu I ve mně je lídr.	☐	☐
38.	Plánuje akce podporující program I ve mně je lídr.	☐	☐
39.	Naše škola má žakovský Tým majáku, který spolupracuje s učitelským Týmem majáku.	☐	☐

	Jak do 7 návyků a programu I ve mně je lídr zapojujete rodiny?	Ano	Ne
40.	Pořádáme Setkání 7 návyků pro rodiče.	☐	☐
41.	Organizujeme akce podporující program I ve mně je lídr	☐	☐
42.	Při jednání s rodiči používáme jazyk 7 návyků.	☐	☐
43.	Vedeme žáky k tomu, aby se 7 návyky doma seznamovali rodiče.	☐	☐
44.	Naše škola pořádá akci Den leadershipu, během níž může škola předvést výsledky dosažené v programu I ve mně je lídr.	☐	☐
45.	Jinak, prosím upřesněte.		

	Co z následujících možností děláte pro sledování pokroku žáků na cestě k jejich cílům?	Ano	Ne
46.	Učím žáky dávat si skutečně nejdůležitější cíle, formulované jako: z „X“ do „Y“ a zároveň „do kdy - datum“.	☐	☐
47.	Ke sledování pokroku v dosahování třídních cílů máme tabulku výsledků ve třídě.	☐	☐
48.	Pomáhám žákům sledovat jejich pokrok k cílům s využitím Sešitů úspěchu.	☐	☐

	Co z následujících možností dělá Vaše škola pro sledování svého pokroku v dosahování cílů?	Ano	Ne
49.	Škola má stanovené 2 – 3 cíle.	☐	☐
50.	Ke sledování pokroku školy v dosahování cílů používáme tabulku výsledků.	☐	☐
51.	Pro třídu nastavuji takové cíle, které jsou v souladu s cíli školy.	☐	☐

		Špatně	S obtížemi	Dobře	Velmi dobře	Výborně
52.	Jak podle Vás vaše škola plní svůj cíl zavést program I ve mně je lídr?	☐	☐	☐	☐	☐

Tabulka F – Dotazník pro ředitele školy

Vážený pane řediteli,

obracím se na Vás jako studentka Pedagogické fakulty v Hradci Králové s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku. Dotazník slouží k výzkumnému šetření v rámci mé diplomové práce na téma Efektivita implementace programu 7 návyků na základní škole. Dotazník je anonymní.

Děkuji za Váš čas a spolupráci,

Iva Nyškovská

		1 rok	2 roky	3 roky	4 roky a déle	Nejsem si jistý.
1.	Jak dlouho už Vaše škola využívá program I ve mně je lídr?	☐	☐	☐	☐	☐

2. Co je podle Vás hlavním přínosem programu I ve mně je lídr?

	Kolik procent učitelů ve Vaší škole...	0 – 19 %	20 – 39 %	40 – 59 %	60 – 79 %	80 – 100 %
3.	Podporuje program I ve mně je lídr.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Usiluje o rozvoj vloh každého žáka.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Snaží se být příkladem života v souladu se 7 návyky.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Aktivně usiluje o vlastní profesní rozvoj.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Věří, že každý žák se může stát lídrem.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Dbají na to, aby každý žák v jejich třídě mohl mít nějakou roli lídra.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Zapojují žáky do vytváření rolí.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Aktivně se zajímají o názory žáků.	☐	☐	☐	☐	☐

	Uvedte prosím, nakolik s daným tvrzením souhlasíte.	Vůbec ne	Spíše ne	Nemám jasný názor	Spíše ano	Ano
11.	Naše škola má zavedený postup zaškolení a následného vedení nových učitelů a pracovníků školy v 7 návycích a programu I ve mně je lídr.	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Dále se profesionálně vzdělávám, abych si rozšířil znalosti o 7 návycích a programu I ve mně je lídr.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	K nastavení a dosažení svých osobních i pracovních cílů využívám návyky 1, 2 a 3.	☐	☐	☐	☐	☐
14.	S kolegy sdílím úspěchy žáků a učitelů.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Ke společnému hledání řešení problémů konfliktů a problémů s mými kolegy využívám návyky 4, 5 a 6.	☐	☐	☐	☐	☐

	Uvedte prosím, jaké je rozšíření prvků programu I ve mně je lídr ve vaší škole.	Nulové	Minimální	Částečné	Výrazné
16.	Vizuální prvky programu v prostorách školy.	☐	☐	☐	☐
17.	Používání jazyka 7 návyků.	☐	☐	☐	☐
18.	Vyvěšené poslání tříd a školy.	☐	☐	☐	☐

	Tým majáku naší školy:	Ano	Ne
19.	Schází se alespoň jednou za měsíc.	☐	☐
20.	Poskytuje učitelům zdroje na podporu zavádění programu I ve mně je lídr.	☐	☐
21.	Pravidelně komunikuje na téma programu I ve mně je lídr s veškerým personálem školy.	☐	☐
22.	Shromažďuje zpětnou vazbu od školního personálu.	☐	☐
23.	Naše škola má žákovský Tým majáku, který spolupracuje s učitelským Týmem majáku.	☐	☐

		Ano	Ne	Naše škola nemá Tým majáku.
24.	Účastníte se aktivně činnosti Týmu majáku ve Vaší škole?	☐	☐	☐

	Co z následujících možností dělá Vaše škola pro sledování svého pokroku v dosahování cílů?	Ano	Ne
25.	Škola má stanovené 2 – 3 cíle.	☐	☐
26.	Ke sledování pokroku školy v dosahování cílů používáme tabulku výsledků.	☐	☐
27.	Pro třídu učitelé nastavují takové cíle, které jsou v souladu s cíli školy.	☐	☐

	Jak do 7 návyků a programu I ve mně je lídr zapojujete rodiny?	Ano	Ne
28.	Pořádáme Setkání 7 návyků pro rodiče.	☐	☐
29.	Rozesíláme elektronický informační zpravodaj.	☐	☐
30.	Organizujeme akce podporující program I ve mně je lídr.	☐	☐
31.	Při jednání s rodiči používáme jazyk 7 návyků.	☐	☐
32.	Vedeme žáky k tomu, aby se 7 návyky doma seznamovali rodiče.	☐	☐
33.	Naše škola pořádá akci Den leadershipu, během níž může škola předvést výsledky dosažené v programu I ve mně je lídr.	☐	☐
34.	Jinak, prosím upřesněte.		

		Špatně	S obtížemi	Dobře	Velmi dobře	Výborně
35.	Jak podle Vás vaše škola plní svůj cíl zavést program I ve mně je lídr?	☐	☐	☐	☐	☐

36. Co je ve Vaší škole největší překážkou kvalitní implementace programu I ve mně je lídr?
